HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON JULKAISU HELSINGFORS STADSMUSEUMS PUBLIKATION

KERROTAAN YHDESSÄ HELSINGIN TARINAT!

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmapolitiikka 2026–2030



Kannessa Kulttuurihistoriallisessa kokoelmassa on julisteita, jotka kertovat kaupungin julkisesta elämästä. Suurmessut lokakuussa 1935 olivat uuden messuhallin ensimmäiset messut. Tutkija Kati Selänniemi esittelee julistekokoelmaa. Kuva: Henri Tuomi.

Johdanto **4**

1. Helsingin kaupunginmuseon kokoelmatehtävä **5**
1.1. Tallennamme Helsinkiä helsinkiläisille 5
1.2. Mikä meitä haastaa? 7
Alueellinen kokoelmayhteistyö **8**

2. Mitä kokoelmissa on **9**
2.1. Miten kokoelmat ovat muodostuneet 9
2.2. Kulttuurihistoriallinen kokoelma 13
2.3. Valokuvakokoelma 15
2.4. Taidekokoelma 16
2.5. Arkeologinen kokoelma 17
2.6. Nykydokumentointiaineisto 18
2.7. Liikkuva kuva 18
2.8. Kirjat ja kirjasto 18

3. Miten kokoelma karttuu ja muuttuu? **19**
3.1. Kokoelmat ovat nykyhetkeä ja tulevaisuutta varten 19
3.2. Mitä kokoelmiin liitetään ja mitä ei? 21
3.3. Tallennustyönjako ja muu kokoelmayhteistyö 22
TAKO-tallennusvastuut **24**
3.4. Kartuntatavat 25
3.5. Nykydokumentointi 25
3.6. Osallisuus 27

4. Miten kokoelmia käytetään **30**
4.1. Iloa ja inspiraatiota kokoelmista 30
4.2. Kokoelmien asiakaspalvelu 32
4.3. Sisäinen käyttö 33
4.4. Museopedagoginen käyttö 34
4.5. Kokoelmien avaaminen verkossa 34

5. Kestävät ja vaikuttavat museokokoelmat 36
5.1. Kestävät museokokoelmat 36
5.2. Kokoelmat ja tutkimus 37
5.3. Viestintä 39
5.4. Kokoelmatyön mittaaminen 40
5.5. Kokoelmatyön taloudelliset vaikutukset 40

6. Miten kokoelmatyötä tehdään 41
6.1. Kokoelmaorganisaatio ja päätöksenteko 41
6.2. Kokoelmaprosessit 43
6.3. Kokoelmatyötä ohjaavat lait ja asetukset sekä muut asiakirjat 44
6.4. Kokoelmahallintajärjestelmä 45
6.5. Kokoelmat ja tietosuoja 46
6.6. Kokoelmiin liittäminen 46
6.6.1. Diariointi 47
6.6.2. Luettelointi 48
6.7. Inventointi 49
6.8. Kokoelmaluokitus ja poistot 51
6.9. Kokoelmien hoito ja fyysinen hallinta 53
6.9.1 Konservointi 53
6.9.2. Kokoelmien digitointi 55
6.9.3. Kokoelmien esittäminen ja näyttelytilat 56
6.9.4. Kokoelmasäilytys ja kokoelmalogistiikka 56
6.10. Kokoelmaturvallisuus, riskien hallinta ja kokoelmien vakuuttaminen 57
6.11. Lainat, deponoinnit ja kokoelmasiirrot 58

7. Kokoelmapolitiikan hyväksyminen, julkisuus ja jatkokehittäminen 59

Layout KMG Turku

JOHDANTO

Vuonna 2024 suomalaisten museoiden kokoelmissa oli museotilaston perusteella noin viisi miljoonaa esinettä ja noin 28 miljoonaa valokuvaa. Helsingin kaupunginmuseon kokoelmissa niistä oli noin 460 000 esinettä ja taideteosta sekä runsas miljoona valokuvaa. Siksi Helsingin kaupunginmuseon kokoelma on paitsi ainutlaatuinen helsinkiläistä kulttuuriperintöä tallentava museokokoelma, myös merkittävä suomalainen kokoelma.

Suuren kokoelman hallinta ja tavoitteellinen kehittäminen edellyttää suunnitelmallisuutta. Haluamme, että kokoelmamme ovat voimavara ja tiedon ja elämysten lähde mahdollisimman monelle helsinkiläiselle, ja että tämä tavoite toteutuu kestävästi ja taloudellisesti.

Ajattelumme kiteytyy kokoelmapolitiikka-asiakirjoissa, joiden laatiminen aloitettiin kaupunginmuseossa vuonna 2001. Emme tee kokoelmatyötä tyhjiössä vaan kokoelmatehtävän hoitamisen tavat ja tavoitteet ovat muotoutuneet rinnan museoalan kansallisen ja kansainvälisen kehityksen kanssa. Museopoliittinen ohjelma ja kulttuuriperintöstrategia ohjaavat ajatteluamme, ja ICOM:in (International Council of Museums) museomääritelmä ja eettinen koodisto muodostavat keskeisen kansainvälisen kehyksen. Valtakunnallinen Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO on tarjonnut ympäristön, jossa olemme voineet kehittyä vuorovaikutuksessa muiden suomalaisten museoiden kanssa. Merkittävä asia on Museoviraston kanssa vuonna 2103 solmittu yhteistyösopimus, joka määrittelee kaupunginmuseon roolin valtakunnallisessa tallennustyönjaossa. Myös Helsingin kaupungin strategiset linjaukset ja kaupunginmuseon konsepti ohjaavat kokoelmatyötämme.

Olemme tulleet jatkuvasti tietoisemmiksi omasta roolistamme kulttuuriperinnön muodostumisen prosessissa. Tiedostamme työhömme liittyvän asiantuntijavallan, ja pyrimme siksi tekemään mahdollisimman paljon yhteistyötä helsinkiläisten kanssa. Tunnistamme yhä paremmin, että osallistaminen on, samoin kuin koko kokoelmatyö, jatkuva prosessi, joka saa uusia muotoja ja sävyjä toimintaympäristön muuttuessa.

2020-luvun suomalaiset museot näkevät kulttuuriperinnön osana kestävää kehitystä ja hakevat aktiivista roolia tulevaisuustoimijoina. Myös Helsingin kaupunginmuseon kokoelmatyön tavoite on tuottaa tulevaisuuden helsinkiläisille mahdollisimman monipuolista ja moniäänistä kulttuuriperintöä.

1. HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON KOKOELMATEHTÄVÄ

1.1. Tallennamme Helsinkiä helsinkiläisille

Helsingin kaupunginmuseo on kulttuurihistoriallinen museo, joka tallentaa kokoelmiinsa Helsingin kulttuuriperintöä: esineitä, valokuvia, arkistoaineistoa, taidetta ja audiovisuaalista aineistoa, jotka tarjoavat tietoa helsinkiläisten elämästä ja kaupunkiympäristöstä. Kokoelmat ovat Helsingin kaupungin omaisuutta ja kokoelmatyön tarkoitus on säilyttää ne mahdollisimman pitkälle tulevaisuuteen ja huolehtia siitä, että ne ovat kaikkien käytettävissä.[1]

Kokoelmat ovat museotyön perusta ja sen tärkein voimavara. Helsinkiläisten yhdenvertaisuus on meille tärkeä periaate. Tallennamme kulttuuriperintöä yhdessä kaupunkilaisten kanssa. Uskomme, että yhdessä jaettu tieto ja kokemukset vahvistavat juurtumista Helsinkiin ja kannustavat vaalimaan yhteistä kulttuuriperintöä. Jaamme kokoelmatietoja avoimesti ja saavutettavalla tavalla monissa kanavissa. Asiakkaamme voivat kokea ja käyttää kokoelmia monipuolisesti näyttelyissä ja tapahtumissa sekä verkossa.

Huomioimme kokoelmissa helsinkiläisten monenlaiset taustat ja kaupungin alueellisen kirjon. Tunnistamme myös, että kulttuuriperintöjä on monenlaisia. Kuuntelemme kaupungin moniäänisyyttä ja toivomme, että kokoelmien pohjalta voidaan käydä monipuolisia keskusteluja.

Kokoelmatyö perustuu tutkittuun tietoon ja toimimme museoalan eettisten sääntöjen mukaan. Lisäksi otamme toiminnassamme huomioon ympäristön ja talouden sekä kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyyden näkökulmat YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030-tavoitteiden mukaisesti. Kiinnitämme huomiota myös resurssiemme tehokkaaseen käyttöön.

Museolaki edellyttää, että valtionosuutta nauttivilla museoilla on kokoelmapoliittinen ohjelma. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa suunnitelmallista kokoelmatyötä ja sitä, että museokokoelmat ovat tärkeä voimavara yhteiskunnalle. Kokoelmapolitiikan linjaukset vaikuttavat kauas, mutta päivitämme niitä säännöllisesti vastaamaan yhteiskunnan ja kaupungin muutoksiin.

---

1 Museon oman arkeologisen kokoelman kartuttaminen on päättynyt 1980-luvun lopulla. Sen jälkeen museon arkeologisissa tutkimuksissa talletetut löydöt on luetteloitu Kansallismuseon KM-numeroilla, mutta kaupunginmuseo hallinnoi löytöjä.



Kuva: Tapio Juutinen

Kaupunginmuseo osallistui vuonna 2024 Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n nykydokumentointitempaukseen, jonka teema oli Toivo. Kuvassa valokuvaaja Yehia Eweis ja korkeakouluharjoittelija Ilta Lahti dokumentoivat Suomen Punaisen Ristin ystävätoimintaa.

1.2. Mikä meitä haastaa?

Kaupunginmuseon toimintaympäristö on muuttunut paljon sen jälkeen, kun edellinen kokoelmapolitiikka valmistui vuonna 2019. Silloin tunnistettiin helsinkiläisten moninaisuus tallentamisen haasteena ja sen tuomista kokoelmatyöhön on opeteltu. Digitaalisen kulttuurin kehitys on avannut uusia mahdollisuuksia tuoda kulttuuriperintöä helsinkiläisten käyttöön, mutta samalla se haastaa perinteiset oletukset siitä, mikä on objekti ja mitä tarkoittaa objektin aitous. Aineettoman kulttuuriperinnön ja digivälitteisesti toimivan arjen ja sen kannalta merkityksellisen materiaalisen kulttuuriperinnön tunnistaminen ja tallentaminen on museolle uutta.

Museon tulisi pystyä tallentamaan kaupunkilaisten käytössä olevia sähköisiä palveluita ja sovelluksia. Esimerkiksi julkisen liikenteen liput ostetaan valtaosin kännykkäsovelluksen kautta. Jos sovellusta ja sen käyttökokemusta ei pystytä tallentamaan, aiheuttaa se katkoksen matkalippujen dokumentoinnin jatkumossa. Museolle tarvitaan uudenlaista osaamista digitaalisten ympäristöjen tallentamiseen ja pitkäaikaissäilyttämiseen.

Tekoäly vaikuttaa tulevaisuudessa kokoelmatyöhön tavoin, joita kaikkia ei vielä tunneta. Jo nyt on nähtävissä, että tekoälystä on hyötyä kokoelman analysoinnissa ja objektien sisällön kuvailussa. Asiantuntijan on kuitenkin tarkastettava tekoälyn tuottama tieto, ja sen käytön tulee perustua kaupungin tekoälyn käyttäjän ohjeeseen sekä tietoturvallisiin toimintatapoihin.

Tekoälyn yleistymisen myötä on tarvetta määritellä uudestaan syntysähköisen kokoelmaobjektin aitous. Provenienssin tunteminen korostuu, kun uhkana ovat muun muassa historiallisilta dokumenteilta näyttävät tekoälyväärennykset. Kaupunginmuseo on aktiivisesti mukana ottamassa käyttöön uusia työkaluja ja kehittämässä alan toimintamalleja yhteistyössä muiden muistiorganisaatioiden kanssa.

Helsinki elää maailmassa, jossa ilmastonmuutos ja muu epävarmuus hämärtävät näkymiä. Suuret kysymykset demokratian tulevaisuudesta ja maailmanrauhasta heijastuvat myös kaupunginmuseon toimintaan.

Haasteista huolimatta kokoelmia ja kokoelmatyötä halutaan kehittää rohkeasti niin, että ne tukevat helsinkiläisten hyvinvointia, sivistystä ja aktiivista kansalaisuutta. Museossa uskotaan, että menneisyyden ymmärtäminen auttaa rakentamaan tulevaisuutta, ja työssä sitoudutaan historian vääristelemättömyyteen ja hyvään hallintotapaan. ICOM:in eettiset säännöt ja lainsäädäntö suojaavat museota mahdolliselta poliittiselta painostukselta ja auttavat tukemaan demokratiaa ja sananvapautta Helsingissä.

Lähivuosien haasteita:

- Kokoelmien turvallisuus ja riskinhallinta sekä kulttuuriomaisuuden suojelu.
- Ekologisen kestävyyden uskottava ja vaikuttava kehittäminen kokoelmatyössä.
- Syntysähköisen arkisto- ja muun aineiston tallentaminen ja kokoelmiin liitettävien objektien ja tiedon aitouden tunnistaminen.
- Tekoälyn/kielimallien omaksuminen kokoelmatyöhön ja tiedon tuottamiseen.



Kuva: Jonina Vaahtolammi

Keski-Uudenmaan museoiden kokoelma-asiantuntijat keskustelivat kokoelmaluokituksesta syksyllä 2025.

Alueellinen kokoelmayhteistyö

Helsingin kaupunginmuseo toimii alueellisena vastuumuseona Keski-Uudellamaalla. Kokoelmatyön neuvonta ja monipuolinen asiantuntijatuki ovat osa kaupunginmuseon kokoelmatyötä ja -tehtävää, ja museo tarjoaakin apua ja ohjausta alueen museoille ja muille kulttuuriperinnön parissa toimiville yhteisöille.

Kaupunginmuseo myös koordinoi alueen kokoelmapoliittista yhteistyötä ja tukee alueen ammatillisten ja paikallismuseoiden kokoelmatyötä järjestämällä siihen liittyviä koulutuksia, työpajoja ja keskustelutilaisuuksia. Alueellisen työn nelivuotissuunnitelman 2027–2030 puitteissa luodaan ammatillisten museoiden kokoelmaverkosto, joka tarjoaa mahdollisuuksia ajatustenvaihtoon ja vertaisoppimiseen kokoelmapolitiikasta sekä kokoelmatyöstä.

Ei-ammatillisille paikallismuseoille on kokoelmatyötä koskevan neuvonnan ja koulutusten lisäksi tarjolla konkreettista tukea kokoelmapolitiikkatyöhön. Paikallismuseoiden kanssa työskentelyssä hyödynnetään yhdessä Länsi-Uudenmaan museon kanssa kehitettyä mallia. Vastuumuseo tukee alueen paikallismuseoita kokoelmien digitoinnissa ja tarjoaa mahdollisuuden ottaa käyttöön kokoelmahallintajärjestelmä.

Kokoelmatyön tueksi on myös tuotettu opetusvideoita ja avoimeen Wikikirjastoon on koottu yhdessä Suomen muiden alueellisten vastuumuseoiden kanssa ohjeita paikallismuseon hoidosta.

Lisätietoa Keski-Uudenmaan alueellisen vastuumuseon palveluista sekä yhteystiedot löytyvät Helsingin kaupunginmuseon verkkosivuilta.

2. MITÄ KOKOELMISSA ON

2.1. Miten kokoelmat ovat muodostuneet

Helsingin kaupunginmuseota edelsi vuonna 1906 toimintansa aloittanut Helsingin kaupungin muinaismuistolautakunta, johon kuuluivat valtionarkistonhoitaja **Reinhold Hausen**, Kansallismuseon amanuenssi **Karl Konrad Meinander** ja Teknillisen korkeakoulun rehtori arkkitehti **Gustaf Nyström**. Vuonna 1907 lautakunta käynnisti pääkaupungin määrätietoisen valokuvadokumentoinnin yhdessä valokuvaaja **Signe Branderin** kanssa. Tämän tehtävä oli valokuvata nopeasti muuttuvaa kaupunkikuvaa ja katoavaa rakennuskantaa.

Muinaismuistolautakunta oli järjestäytymisensä yhteydessä keskustellut myös esineellisestä tallennuksesta, mutta Helsingin historiaan liittyviä esineitä ei vielä tässä vaiheessa ryhdytty keräämään. Arkistoaineistoon ei suhtauduttu samalla ehdottomuudella. Sitä liitettiin kokoelmiin, jos se täydensi lautakunnan päätehtävänään pitämää kuvallista tallentamista. Täydentävää arkistomateriaalia olivat kartat, kaava- ja rakennuspiirrokset. Lautakunta näki myös taideteokset, kuten vanhat grafiikanlehdet, valokuvia täydentävänä aineistona. Kartunta kirjattiin 26.9.1906 alkaen accessionskatalogiin eli diaariin. Yhteisestä diaarista luovuttiin vuonna 1982, mistä lähtien valokuvakokoelmalla on ollut erillinen diaari.

Esinekeruu käynnistyi, kun Helsingin kaupunginmuseo perustettiin vuonna 1911 ja se sai tilat Hakasalmen huvilan alakerrasta. Muinaismuistolautakunnan tilalle perustettiin museolautakunta ja museon esimieheksi palkattiin **K.K. Meinander**. Tällöin museon kokoelmiin vastaanotettiin esimerkiksi kaupungin porvariskaartin tarpeistoa, jota kaupungin raatimiehet olivat päättäneet säilyttää jo vuonna 1787. Varhaisia vastaanotettuja kokoelmia olivat myös senaattori **Leo Mechelinin** työhuoneen irtaimisto kirjoineen ja Suomen Farmaseuttisen yhdistyksen apteekkikokoelma.

Ensimmäiset neljäkymmentä vuotta kartuntaa ohjasi museolautakunnan ohjesääntö, joka painotti Helsingin sivistyksellistä ja taloudellista kehitystä valaisevien muistojen talteen ottamista, säilyttämistä ja valokuvaamista.

Kokoelman kasvaessa sen hallintaa ryhdyttiin kehittämään museonhoitajana vuosina 1920–1949 toimineen **Arne Wilhelm Ranckenin** johdolla. Hän laati luokitusjärjestelmän, joka jakoi kokoelmaobjektit omiin luokkiinsa. Ranckenin luokitusjärjestelmässä oli viisikymmentä objektiluokkaa, joista lähes puolet oli painotuotteiden ja arkistoaineistojen hienosyistä luokittelua (IV kalentereita, luetteloita, IX koulujen ohjelmia ja luetteloita, XII pilalehtiä, XIV Helsingin ja sen ympäristön asemakaavoja, XXIIII oppaita ja prospekteja). Esineiden osalta järjestelmä oli suurpiirteisempi (XXXV posliinia, lasia, hopeaa, tinaa kultaa yms., XXXXI koruja ja pikkuesineitä, kosmetiikka).

Ranckenin kokoelmanhallinnallisessa ajattelussa keskeistä oli typologia, mikä johti siihen, ettei esimerkiksi lahjoittaja- tai valokuvaajakohtaisia osa- tai erilliskokoelmia muodostunut. Helsingin kaupunginmuseon kokoelmat muodostivat näin yhden kokonaisuuden, jossa kokoelmaobjektit jakautuivat luokkiinsa. Käytännön kokoelmatyössä ja arkipuheessa erilliskokoelmia kuitenkin hahmotettiin. Ranckenin järjestelmästä luovuttiin 1991.

Erilliskokoelmia museoon saatiin muun muassa 1990-luvulla, kun sinne vastaanotettiin useita mittavia muualla muodostettuja museokokoelmia: Helsingin kaupungin liikennelaitoksen eli HKL:n kokoelma vuonna 1993, Osuusliike Elannon museokokoelma vuonna 1996, Nikkilän sairaalan potilastyö ja museokokoelma 1999 sekä Koulumuseoyhdistyksen kokoelma vuonna 2000. Näiden kokoelmien alkuperäinen järjestys on säilytetty ja ne muodostavat erilliskokoelmat, jotka muodostuvat useista objektityypeistä.

Kaupunginmuseon kartuntaperiaatteet ovat vaihdelleet. Museolautakuntaa seurannut museon johtokunta ei osallistunut aktiivisesti kartunnan linjauksiin, mutta museonjohtajien vaikutus kokoelmien muodostumiseen oli vahva aina 1990-luvulle asti, jolloin vastuu kartuntapäätöksistä siirtyi yksiköille ja kokoelmatutkijoille. Kokoelmien kartuntaa ja hallintaa ohjaavia kokoelmastrategioita ja kokoelmapolitiikka-asiakirjoja on laadittu 2000-luvulta lähtien.

Helsingin kaupungin vuoden 2017 organisaatiouudistuksen jälkeen vastuu kokoelmista ja niiden hallinnasta oli tuolloin muodostetuilla kokoelmatiimeillä. Vuoden 2026 aikana kokoelmalainojen ja -lahjoitusten sekä kokoelmahankintojen ja poistojen osalta ryhdytään tekemään viranhaltijapäätöksiä Helsingin kaupungin hallintosäännön sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimintasäännön mukaisesti.

Kokoelmien ajallinen painopiste on 1800-luvun lopulta 1970-luvulle, ja 1900-luvun historiaan liittyvää aineistoa on erityisen paljon. Nykyhetken dokumentoinnilla on ollut kokoelmien kartuttamisessa aina vahva asema varsinkin valokuvakokoelmassa. Yksityisten lahjoitusten merkitys kartunnassa on edelleen suuri ja lahjoittaminen on arvokas osa kaupunkilaisten ja museon välistä vuoropuhelua.

Kokoelmien syntyvaiheet ja niiden sisältö kuvattiin vuosien 2001–2002 kokoelmastrategiatyön yhteydessä ja se on olemassa asiakirjana *Helsingin kaupunginmuseon kokoelmien historia 1906–2002*. Asiakirjassa *Kokoelmastrategia 2003* on tarkasteltu sitä, kenen tarinoita ja mitä kaupunginmuseon kokoelmat oikeastaan Helsingistä ja helsinkiläisistä kertovat. Dokumentteja säilytetään kaupunginmuseon kirjastossa.

Kaupunginmuseon kokoelmat on määritelty Haagin sopimuksen (Unesco 1954) kriteeristön pohjalta kansallisesti merkittäviksi Museoviraston pyynnöstä vuonna 2011. Museovirasto on päivittänyt luettelon vuosina 2022–2023.



Kuva: Constantin Grünberg

Suomen Farmaseuttisen yhdistyksen kokonaisuus on kokoelman varhaisimpia osia. Se oli esillä vuonna 1952, ja näytteillepano oli vastaava kuin vuonna 1932, jolloin sen oli suunnitellut museonjohtaja A. W. Rancken.

Vuonna 2026 Helsingin kaupunginmuseon kaikkiaan noin puolitoista miljoonaa kokoelmaobjektia käsittävä kokonaisuus on jaettu objektityypeittäin seuraaviin kokoelmiin:

- Kulttuurihistoriallinen kokoelma
  - → Arkistokokoelma
  - → Esinekokoelma
  - → Rakennusosakokoelma
- Arkeologinen kokoelma
- Liikkuvan kuvan kokoelma
- Taidekokoelma
- Tutkimusaineisto- ja muistitietokokoelma
- Valokuvakokoelma

Sekä erilliskokoelmat

- Helsingin kaupungin liikennelaitoksen kokoelma
- Osuusliike Elannon kokoelma
- Nikkilän sairaalan kokoelmat
- Koulumuseoyhdistyksen kokoelma
- Palomuseon kokoelma

Kokoelmien laajuus vuonna 2025	Objektien määrä
Kulttuurihistoriallinen kokoelma	453 756
Valokuvat	1 031 524
Taide	6 206
Arkeologiset kokoelmat	93 109

Sähköiseen kokoelmahallintajärjestelmään luetteloidut objektit	Objektien määrä
Kulttuurihistoriallinen kokoelma	103 567
Valokuvat	108 931
Taide	6 144
Arkeologiset kokoelmat	19 656
Tekstit	1 398
Ääni	247
Video	170

2.2. Kulttuurihistoriallinen kokoelma

Kulttuurihistorialliseen kokoelmaan kuuluu Museotilaston määritelmän mukaisesti esineitä, arkistoaineistoa ja rakennusosia. Esinekokoelmissa painottuu porvarillinen elämä, kantakaupunkiasumiseen liittyvää koti-irtaimistoa ja yksityisen elämänpiirin kuuluvaa esineistöä on paljon. Myös vaate- ja sisustustekstiilejä on runsaasti, mutta ne sijoittuvat pääasiassa ajallisesti 1800-luvun lopulta 1970-luvulle. Agraariin Helsinkiin tai vaikkapa rikkaaseen helsinkiläiseen kartanokulttuuriin liittyviä aineistoja on vähän tai ne ovat fragmentaarisia. Esinekokoelman pitkiä jatkumoja edustavat helsinkiläisten käsityöläisten ja teollisuuden tuotteet. Varsinkin kulta- ja hopeaseppien teoksia on tallennettu systemaattisesti.

Kokoelman tasapainottamiseksi aktiivisen kartunnan resursseja on jo pitkään kohdistettu nykyhetken ilmiöihin. 1990-luvulta alkaen on pyritty määrätietoisesti tallentamaan Helsingin kaupungin ja sen virastojen, päiväkotien ja sairaaloiden toimintaa. Samalla kartuntaa on rajattu määrällisesti ja alueellista painopistettä on laajennettu kantakaupungista koko Helsinkiin. Tämä yksityiseen elämänpiiriin kuuluvan aineiston voimakas rajaaminen ja kaupunkitoimijaan keskittyminen on aiheuttanut vinoumaa, minkä vuoksi esimerkiksi 1980-lukulaista tai uudempaa koti-irtaimistoa ei kokoelmissa ole juuri lainkaan.

Helsingin historialliset asemakaavat ja tonttikartat ovat vanhin osa museon arkisto- eli paperipohjaisten museoesineiden kokoelmaa. Niitä, kuten myöskään rakennuspiirustuksia, ei ole kuitenkaan tallennettu systemaattisesti. Nykyään yksittäisiä karttoja ja rakennuspiirustuksia liitetään kokoelmiin harvakseltaan havainnollistamaan kaupunkikuvan muuttumista. Kokoelma ei sisällä hallinnollista aineistoa kuten kaupunginmuseon johtokunnan pöytäkirjoja, vaan Kaupunginmuseon hallinnon arkisto on sijoitettu kaupunginarkistoon.

Julisteet, pienpainatteet, postikortit, kirjeet, matkaliput ja reittikartat kertovat kaupungin kehityksestä ja toiminnasta sekä kaupunkilaisten yksityisestä ja julkisesta elämästä. Nykyisin vastaava aineisto on suureksi osaksi sähkösyntyistä, minkä vuoksi meillä on tällä kokoelmapolitiikkakaudella tarve linjata syntysähköisen arkistoaineiston tallentamisesta.

Arkistokokoelma sisältää poikkeuksina myös joitain yksittäisiä arkistotyyppisiä kokonaisuuksia, kuten Sundmanin kauppiassuvun ja Helsingin Teatteritaloyhtiön arkistot. Nykyään museo ei ota vastaan yksityishenkilöiden tai organisaatioiden arkistoja.



Helsinkiläisillä käsityöläisillä on pitkä jatkumo museon kokoelmissa. Kultaaja Reino Savolaisen mestarinäytteeksi valmistama kynttiläkruunu liitettiin kokoelmiin vuonna 2024. Savolainen työsti kultausta vuoden ja sai sillä kultaajamestarin arvon vuonna 1937.

Rakennusosakokoelman sisältö painottuu 1880–1920-luvun välisenä aikana rakennetuista kiinteistöistä talteen otettuihin rakennusosiin. Lukumääräisesti suurimmat objektiryhmät ovat kaakeliuunit, ovet ja tapetit. Edellä mainittujen lisäksi muita laajempia kokonaisuuksia ovat ikkunat, portit, kaiteet, kipsikoristeet ja lattiapinnoitteet. Lisäksi kokoelmassa on yksittäisiä kookkaita rakennusosia kuten kaupungintalon alkuperäisiä välipohjarakenteita rapattuine kattopintoineen, osa Sompasaaren huvimajasta ja Rikhardinkadun kirjaston valurautapylväitä ja -konsoleita. Kokoelmaan kuuluu myös apteekki-interiööri ja kattava pienoismallikokoelma, joka käsittää yksittäisiä rakennuksia ja laajempia aluekokonaisuuksia.

Uudemmista, 1930-luvulla ja sen jälkeen valmistuneista rakennuksista on vain vähän näytteitä eikä elementtirakentamista ole toistaiseksi dokumentoitu kokoelmaan. Rakennusosakokoelman ydinkokoelmaa ei ole määritelty.

2.3. Valokuvakokoelma

Valokuvakokoelma esittelee pääasiallisesti kaupunkinäkymiä 1860-luvulta nykypäivään. Tärkeimmät aihepiirit ovat kaupunkikuvan- ja rakennuskannan muutos, Helsingin kaupungin toiminta, helsinkiläisten elämänpiiri, asuminen, elinkeinoelämä ja tapahtumat. Ajallinen painopiste on toisen maailmansodan jälkeisessä ajassa. Kantakaupungin katunäkymät ovat kokoelmissa parhaiten edustettuna.

Oman kuvaustoimintamme tuottama kuva-aineisto on keskittynyt kaupunkikuvan muutokseen, rakennusten dokumentointiin ja kaupunkilaisten elämään liittyviin ilmiöihin. Valokuvien kartunnassa painotamme ennen kaikkea kantakaupungin ulkopuolisiin alueisiin liittyviä kuvia. Lisäksi kartutamme kokoelmia temaattisesti valokuvaus- ja nykydokumentointiprojekteilla ja kuvakeruilla. Vapaaehtoistoiminnassa syntyneillä valokuvilla on ollut suuri rooli vuodesta 2018 lähtien.

Kokoelmiin liitettiin vuonna 2024 Ekbergin suvun lasinegatiivikokonaisuus, joka kertoo kaupunkielämästä 1900-luvun alussa. Maitotonkkien kuljetusta Katajanokalla vuonna 1911.







Kuva: Yehia Eweis

2.4. Taidekokoelma

Muinaismuistolautakunta liitti alusta asti kulttuurihistoriallisiin kokoelmiin Helsinki-aiheista taidetta etenkin ajalta ennen valokuvausta. Näihin kokoelmiin kuuluu kattava kokonaisuus 1830–1840-luvun grafiikkaa muun muassa **F. Tengströmiltä** ja **F. Liewendahlilta** sekä akvarelleja ja piirustuksia **Magnus von Wrightiltä**. Vanhan taiteen kokoelmaa täydennettiin myös teettämällä kopioita muiden museoiden kokoelmiin kuuluvista vanhoista Helsinkiin liittyvistä teoksista. Valokuvadokumentointia täydentämään ostettiin vuonna 1909 **Rudolf Åkerblomilta** sarja tussipiirustuksia, joiden aiheena on kaupungin vanha rakennuskanta.

Kuten valokuvakokoelmassa, maalauksista, piirustuksista, grafiikasta, veistoksista ja mitaleista koostuvan taidekokoelman painopisteet ovat kaupunkikuvassa ja sen muutoksessa. Lisäksi kokoelmassa on helsinkiläisten muotokuvia. Ajallisesti kaupunginmuseon taidekokoelma painottuu 1900-luvulle, kolmasosa kokoelmasta ajoittuu 1800-luvulle ja muutama teos 1700-luvulle.

Helsingin kaupungin taidekokoelmaa hallinnoi Helsingin taidemuseo HAM. Kaupunki omistaa kokoelman, mutta on deponoinut sen HAM-säätiölle täysin hallintaoikeuksin.

Taidekokoelma täydentyi vuonna 2024 kauppaneuvos Johan Lindroosin (1798–1862) ja hänen puolisonsa Gustava Cecilia Meyerin (1812–1899) muotokuvilla, jotka on maalannut 1800-luvun alkupuolen suosituin muotokuvamaalari J. E. Lindh. Johan Lindroos oli aikanaan Helsingin menestyneimpiä laivanvarustajia.

2.5. Arkeologinen kokoelma

Oma maalöytökokoelmamme käsittää kaupungin alueelta saatua eri-ikäistä esineistöä ja se on luetteloitu museon luokkanumerolla. Tämän kokoelmanosan kartuttaminen lopetettiin 1980-luvun lopussa, ja siihen kuuluu noin 2 300 esinettä tai esineen osaa. Vanhimmat objektit ovat kivikaudelta ja suurin yksittäinen ryhmä on Vanhankaupungin eli Vanhan Helsingin (1550–1640) kaivauksien löydöt vuosilta 1930–1931.

Museon suorittamissa arkeologisissa tutkimuksissa talletetut löydöt on 1980-luvun lopulta lähtien luetteloitu Kansallismuseon inventaarionumeroille eli KM-numeroille. Aineisto käsittää liki yksinomaan Vanhan Helsingin (1550–1640) ja Uuden Helsingin (1640→) kaivauksista sekä rakentamishankkeisiin liittyvien kaivutöiden viranomaisvalvonnoista saatua löytöaineistoa.

Sekä museon oma maalöytökokoelma, että KM-numeroitu kokoelma sisältää joitakin kymmeniä alanumeroita ihmisjäänteitä, pääasiassa ihmisluuaineistoa. Valtaosa on Vanhankaupungin hautausmaan tutkimuksista 1930-luvulta, mutta aineistoa on myös Senaatintorin hautausmaan tutkimuksista vuodelta 2012. Museolla on myös luetteloimattomia pieniä ihmisperäisiä näytteitä, kuten yksittäisiä hampaita Senaatintorin osteologisesti analysoiduista vainajista. Säilytämme ihmisluuaineistoa toistaiseksi tutkimusta varten.

Valtio omistaa arkeologisen kokoelman, mutta kaupunginmuseo säilyttää ja hallinnoi sitä Museoviraston entisen rakennushistorianosaston kanssa syntyneiden työtapojen seurauksena. Olemme tehneet Museovirastolle aloitteen kaikkien museolla säilytettävien esineiden deponoinnista kaupunginmuseolle, mutta asiasta ei ole vielä päätöstä. Arkeologiselle kokoelmalle määritellään politiikkakaudella ydinkokoelma ja määrittelystä vastaavat kulttuuriympäristötiimin tutkijat.



Passglas-juomalasin osia on löytynyt Helsingin Vanhankaupungin arkeologisilta kaivauksilta. Rekonstruktio havainnollistaa astian alkuperäistä muotoa ja sen kylkeä kiertäviä lasinauhoja. Löytö kertoo Helsingin varhaisen kaupunkivaiheen ruokailu- ja juomakulttuurista sekä yhteyksistä eurooppalaiseen esinekulttuuriin.

2.6. Nykydokumentointiaineisto

Nykydokumentointiaineisto sisältää erilaisia teksti-, äänite- ja liikkuvan kuvan aineistoja, joita on tallennettu 1960-luvun kaupunkikansatieteellisistä keruista lähtien. Liikkuvan kuvan ja äänitteiden osuus aineistosta kasvaa jatkuvasti.

2010-luvulla painopiste oli valtakunnallisen tallennusvastuun mukaisesti kaupungin palveluissa. 2020-luvulla se on ollut Helsingin alueiden ja asukkaiden moninaisuuden huomioimisessa. Museon näyttelytoimintamme on usein lähtökohtana nykydokumentoinnissa. Olemme myös osallistuneet aktiivisesti Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:n nykydokumentointitoimintaan.

2.7. Liikkuva kuva

Nykydokumentointiaineiston lisäksi olemme saaneet liikkuvan kuvan aineistoja lahjoituksina sekä yksityishenkilöiltä että kaupungin organisaatioilta. Kokoelman painopiste on kaitafilmimateriaaleissa, mutta sen lisäksi siihen sisältyy jonkin verran eri videoformaatteja.

2.8. Kirjat ja kirjasto

Kaupunginmuseolla on hallussaan huomattava määrä kirjoja. Valtaosa on henkilökuntamme käytössä olevaa käsikirjastoa, ei museo-objekteja. Kirjoja on vastaanotettu osana lahjoituseriä, mutta niitä on myös hankittu esimerkiksi ostamalla.

Kappalemäärällisesti suurimmat museokokoelmaamme lukeutuvat kokonaisuudet ovat SCOLA-kokoelman oppikirjat, Farmaseuttisen yhdistyksen kirjakokoelma sekä aiemmin mainittu senaattori Leo Mechelinin työhuoneen kirjasto. Näiden lisäksi kokoelmassa on museo-objekteiksi luokiteltuja kirjoja, joista vanhimmat ovat 1700-luvulta. Kaikkia näitä säilytetään kokoelmakeskuksessa. Kirjojen status museossa oli pitkään epäselvä, ja ne diarioitiin osaksi museokokoelmaa, mutta tästä käytännöstä on sittemmin luovuttu ja kirjoja käsitellään käyttöesineinä, joita säilytetään käsikirjastossa. Käsikirjastoa hallinnoidaan kokoelmahallintajärjestelmän Bibliografia-moduulilla.

Nykyisellään emme lähtökohtaisesti ota Kulttuurihistorialliseen kokoelmaan vastaan kirjalahjoituksia. Lahjoitustarjouksiin sisältyvistä kirjoista tai painojulkaisuista museo voi joko kieltäytyä tai harkintansa mukaan sijoittaa ne käsikirjastoon.

3. MITEN KOKOELMA KARTTUU JA MUUTTUU?

3.1. Kokoelmat ovat nykyhetkeä ja tulevaisuutta varten

Kartutamme kokoelmia harkitusti yhteistyössä sekä kaupunkilaisten että Helsingin eri yhteisöjen kanssa. Kartunnassa painotamme kokoelmien sisällöllistä laatua. Huomioimme myös Agenda 2030 ohjelman mukaiset kestävyysnäkökulmat ja tunnistamme kokoelmahallinnan ja kokoelmien säilyttämisen energiavaikutukset.

Kokoelma on dynaaminen. Se tarkoittaa, että tavoitteenamme on kokoelma, joka säilyttää merkityksensä ja arvonsa sekä tarjoaa tietoa ja elämyksiä nykyhetken ja tulevaisuuden helsinkiläisille, vaikka maailma ympärillä muuttuu. Kartutamme kokoelmaa monipuolisesti erilaisista ilmiöistä kertovilla aineistoilla Ja pyrimme tunnistamaan myös näkymättömiä ilmiöitä ja näkökulmia. Aktiiviset poistot puolestaan tiivistävät kokoelmaa sen kertovimpaan ytimeen. Poistamme objekteja muun muassa huonon kunnon, kontekstitietojen heikkouden tai yliedustuksen vuoksi.

Kokoelmatiedon pitää olla saavutettavaa ja ymmärrettävää ja mahdollistaa tulevaisuuden kysymyksenasettelut. Laadukkaassa kokoelmatyössä meitä tukee alan yhteistyö. Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry ja sen jäsenmuseot, Museovirasto ja eri alojen erikoismuseot ja muut vastuumuseot ovat tärkeitä kumppaneita sekä kokoelmaosaamisen kehittämisessä että nykydokumentointihankkeissa.





Kuva: Yehia Eweis.

Sun bodi - kuntosalien hikinen historia -näyttelyyn dokumentoitiin kuntosaleja, kuvassa Töölö Gym. Esinekokoelmassa ei ollut treenivaatteita ja havaittua aukkoa täydennettiin osallistamalla yleisöä somekanavissa. Yleisö sai ehdottaa sopivia asukokonaisuuksia ja äänestää kokoelmiin liittämisestä.

3.2. Mitä kokoelmiin liitetään ja mitä ei?

Helsingin kaupunginmuseo tallentaa paikallista helsinkiläistä kulttuuriperintöä ja elämänmenoa. Kokoelmiimme liitettävien objektien tulee kertoa kaupunkielämän ilmiöistä, kaupunkiorganisaation, kolmannen sektorin ja paikallisten yritysten toiminnasta sekä Helsingin kulttuuriympäristöstä ja näiden muutoksista. Objektit voivat olla aineellisia tai aineettomia todistuskappaleita historiasta tai nykyhetkestä ja niiden tulee välittää mahdollisimman moniääninen kuva Helsingin moninaisesta historiasta.

Kokoelmiin liittämisen päätöksentekokriteerit ovat:

- Objekti kertoo helsinkiläisestä kulttuuriperinnöstä ja kaupunkiympäristöstä. Painopisteenä ovat kokoelmien moninaisuutta ja alueellista kattavuutta lisäävät objektit.
- Objekti kuuluu TAKO-tallennustyönjaossa kaupunginmuseon vastuualueeseen.
- Objektin helsinkiläinen konteksti – omistajahistoria eli provenienssi, tarina tai kuvasisältö – on vahva, ja objektin omistusoikeus on selvä.
- Objekti täydentää kaupunginmuseon kokoelmassa jo olevaa kokonaisuutta.

Sisältökriteerien lisäksi päätökseen vaikuttavat:

- Objektin kunto: Kunto on hyvä, tai kunto on epätyydyttävä, mutta objekti on olennainen kokoelmien sisällön näkökulmasta.
- Kokoelmiin liittämisen työ- ja muut kustannukset.
- Mitä objektin hankinta edellyttää säilytystiloilta.
- Hankinnan peruste voi olla mahdollisuus poistaa vastaava, huonokuntoisempi ja/tai kontekstiltaan heikompi objekti.

Kokoelmiin ei pääsääntöisesti liitetä objekteja, joiden kontekstitiedot ovat puutteelliset tai jotka ovat kokoelmissa määrällisesti yliedustettuina. Kulttuurihistorialliseen kokoelmaan ei myöskään pääsääntöisesti liitetä selvittämättömiä kuolinpesä- tai irtaimistokokonaisuuksia, eikä kokonaisuuksia, joiden säilyttämiseen, esittämiseen tai jakamiseen pienempiin osiin liittyy yksipuolisia ehtoja.

Arkistokokoelmaan ei liitetä arkistoja eikä hallinnollista aineistoa. Valokuvakokoelmaan ei liitetä tuntemattomien henkilöiden henkilökuvia, kuten käyntikortteja, ellei niillä ole erityistä kulttuurihistoriallista arvoa (teknis-fyysisesti erityislaatuinen, kuvaajan tuotantoa merkittävällä tavalla täydentävä tai sisällöltään erityinen). Myöskään postikortteja ei pääsääntöisesti liitetä kuvakokoelmiin.

3.3. Tallennustyönjako ja muu kokoelmayhteistyö

Yhteistyö muiden museoiden sekä arkistojen kanssa on osa kartunnan ja kokoelmaosaamisen kehittämistä. Kaupunginmuseo osallistuu aktiivisesti museoalan yhteistyöhankkeisiin ja ylläpitää vuoropuhelua alueellisen vastuumuseoalueensa ammatillisten ja ei-ammatillisten museoiden, valtakunnallisten vastuumuseoiden, Helsingissä sijaitsevien erikoismuseoiden sekä Suomen Kansallismuseon ja Museoviraston kanssa. Yhteistyöllä ylläpidämme omaa kokoelmaosaamistamme ja osallistumme koko museokentän kehittämiseen.

Olemme jäsen Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:ssä, joka ylläpitää ja kehittää kulttuurihistoriallisten museoiden valtakunnallista tallennustyönjakoa sekä nykydokumentointiyhteistyötä. Tallennustyönjako auttaa rajaamaan kartuntaamme suhteessa muihin museoihin. Tallennusvastuualueiden kartunnasta raportoidaan TAKO:ssa vuosittain sähköisen työkalun avulla.

TAKO-tallennustyönjaosta on allekirjoitettu yhteistyösopimus Museoviraston kanssa vuonna 2013, ennen kuin TAKO:sta muodostettiin yhdistys vuonna 2024. Kaupunginmuseon vastuualueet ovat:

- Julkinen liikenne (aihealue 2: Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä)
- Kunta palveluntarjoajana (aihealue 2: Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä)
- Pääkaupunki elinympäristönä (aihealue 3: Arki)
- Pääkaupunki matkailukohteena (aihealue 5: Viestintä, liikenne ja matkailu)

Lisäksi osallistumme toimintaan poolissa 2 (Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä), poolissa 4 (Tuotanto, palvelut ja työelämä) ja poolissa 7 (Trendit, vaikuttajat ja käännekohdat) sekä vaihtuvissa työryhmissä.

Tarvittaessa keskustelemme tallennusrajapinnoista muiden museoiden ja arkistojen kanssa ja varmistamme, ettei kokoelmapoliittisissa kirjauksissa ole ristiriitoja. Työtapoihin kuuluu myös museon hankkeiden yhteydessä tarkastella, sopisiko syntyvä aineisto luontevammin toisen museon tai arkiston kokoelmaprofiiliin. Tärkeintä on, että yleisö löytää aineistot helposti.

Pääkaupunkiseudun ammatillisten museoiden kanssa tehtyjä järjestelyitä:

- Vantaan kaupunginmuseon kanssa on sovittu, että entisen Helsingin pitäjän alueelta tarjottava talonpoikaiskulttuuriin liittyvä aineisto ohjataan Vantaan kaupunginmuseoon ja kaupunkikulttuuriin liittyvä aineisto (muun muassa työläis- ja huvila-alueilta) Helsingin kaupunginmuseoon.
- Hotelli- ja ravintolamuseon kanssa on sovittu, että kaupunginmuseo tallentaa helsinkiläisen asiakkaan tai turistin eli kävijän kokemusta, ja Hotelli- ja ravintolamuseo keskittyy työntekijän ja elinkeinonharjoittajan näkökulmaan. Kaupunginmuseo ei sen vuoksi kartuta hotelleihin liittyviä esinekokoelmiaan. Kaupunginmuseon kuvakokoelmiin ei pääsääntöisesti dokumentoida ravintoloiden sisätiloja, vaan ainoastaan julkisivuja.

- Suomen Rautatiemuseon kanssa on sovittu, että kaupunginmuseon tallennus raideliikenteestä rajautuu lähijunaliikenteeseen sekä Helsingin metro- ja raitiovaunuliikenteeseen.

- Museoviraston/Suomen kansallismuseon kanssa keskustellaan säännöllisesti kokoelmatyön ajankohtaisista kysymyksistä ja tallennuksen toteuttamisesta Helsingissä.

Helsingin kaupunkikonsernissa yhteistyökumppaneitamme ovat kaupunginkanslian hallinto-osaston tiedonhallintoyksikkö ja sen Kaupunginarkisto-tiimi sekä Helsingin taidemuseo HAM. Kaupunginmuseolla on tiedonhallintayksikön kanssa sopimus, jonka mukaan tiedonhallintayksikkö toimii 1.6.2017 jälkeen syntyneen visuaalisen ja audiovisuaalisen aineiston päätearkistona. Kaupunginmuseo voi silti edelleen ottaa ao. aineistoa vastaan, mikäli se sopii kulloinkin voimassa olevaan kokoelmapoliittiseen linjaukseen. Jos aineisto liittyy olennaisesti asiakirjalliseen tietoon, säilytysvastuu on kaupunginarkistolla.



Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:n biojäteauton kuljettajan työpäivän tallennus syksyllä 2025 oli osa valtakunnallisen tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n Yö-teemaista tempausta sekä museon Roskaa!-näyttelyä varten tehtyä dokumentointia. Tallennuksesta tuli museon kokoelmiin sekä valokuvia että esineitä, kuten kuvan työtakki.



Kuva: Yehia Eweis

TAKO-tallennusvastuut

Julkinen liikenne
Aihealue 2 Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä
→ Julkisen sektorin palvelut

- linja-autoliikenne kaupunkialueella
- metro
- raitiovaunu
- lähijuna
- työssäkäyntiliikenne
- joukkoliikenteen käyttäjät
- asiakaspalvelun työntekijät

Huolto, tekniikka ja teknologia rajautuvat pääasiallisesti tallennusvastuun ulkopuolelle

Rajapinta Rautatiemuseon kanssa lähijunien osalta

Kunta palveluntarjoajana
Aihealue 2 Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä
→ Julkisen sektorin palvelut

- kunnalliset liikelaitokset
- terveysasemat
- kunta työnantajana
- julkisten palveluiden asiakaspinta

Rajapinnat esim. arkipooliin

Pääkaupunki elinympäristönä
Aihealue 3 Arki
→ Asuminen ja eläminen

- asuminen ja asumisympäristöt
- virkistys- ja vapaa-aika
- yritystoiminta ja työpaikat
- asuntorakentaminen
- aluerakentaminen
- muuttoliike
- sosiaalinen asuntotuotanto

Rajapinta Vantaan kaupunginmuseoon lähiöasumisen osalta

Pääkaupungin rajaus vrt. metropolialue

Pääkaupunki matkailukohteena
Aihealue 5 Viestintä, liikenne ja matkailu
→ Matkailu

- matkailijan kokemus
- koti- ja ulkomaiset turistit
- nähtävyydet ja turistikohteet
- kaupungin matkailuneuvonta
- matkailualan yritykset

Rajapinta ja työnjako Hotelli- ja ravintolamuseon kanssa

3.4. Kartuntatavat

Kaupunginmuseon kokoelmat karttuvat:

- Lahjoituksilla
- Nykydokumentointi- ja muilla tutkimusprojekteilla esimerkiksi näyttelyihin liittyen
- Vapaaehtoisten valokuvaajien kuvausprojekteilla
- Ostoilla
- Kaupungin sisäisillä tai museoiden välisillä siirroilla
- Museolöydöillä

Kaupunkilaisten ja kaupungin eri toimijoiden lahjoituksilla on merkittävä rooli kokoelmien kartunnassa. Meille on tärkeää, että kaupunkilaiset haluavat lahjoittaa kulttuuriperintöään juuri Helsingin kaupunginmuseoon. Lahjoittaminen viestii luottamuksesta ja vaalimme tätä luottamusta vastaamalla lahjoitustarjouksiin ripeästi ja huolehtimalla siitä, että vuoropuhelu on kunnioittavaa.

Kaupunginmuseo ei ota vastaan deponointeja eikä lahjoituksia, joihin sisältyy ehtoja. Omistajuus siirtyy lahjoituksen myötä kaupunginmuseolle täysin oikeuksin.

Kartutamme kokoelmiamme aktiivisesti monenlaisissa nykydokumentointiprojekteissa ja näyttely- ja tutkimushankkeissa ja kuuntelemme kaupunkilaisten ehdotuksia tallennettavista ilmiöistä ja aineistoista.

Ostoja kokoelmiin tehdään satunnaisesti, ja niihin varattu määräraha on pieni.

Rakennusosakokoelma karttuu pääsääntöisesti, kun kiinteistön omistajat luovuttavat rakennusosia kaupunginmuseon kokoelmaan kiinteistön korjaus- tai muutostöiden yhteydessä. Kartuttamisen painopiste on rakennuksissa ja rakennetussa ympäristössä, jotka ovat valmistuneet 1930-luvulla tai myöhemmin, koska tätä aineistoa on selvästi vähemmän kuin vanhempaa.

Arkeologinen kokoelma karttuu kaupunginmuseon suorittamien valvontojen ja kaivauksien yhteydessä, mutta kartunta on vähäistä. Löytöaineistoa 1800–1900-luvuilta ei yleensä liitetä kokoelmiin. Mikäli tutkimusten yhteydessä löydetään metalliesineitä, kokoelmiin tallennetaan vain sellaisia esinetyyppejä, jotka täydentävät olemassa olevan kokoelman aukkoja.

3.5. Nykydokumentointi

Nykydokumentointi on menetelmä, jolla tallennamme aktiivisesti nykyhetkeä tulevaisuuden museokävijöitä ja tutkimusta varten eli luomme tulevaisuuden kulttuuriperintöä tässä hetkessä. Tallennus on usein ilmiölähtöistä: pyrimme tallentamaan tallennuskohteeksi valittua ilmiötä kokonaisuutena eri näkökulmista ja monipuolisilla menetelmillä.

Keskustelemme nykydokumentoinnin kohteeksi soveltuvista ilmiöistä ja meneillään olevista hankkeista kokoelmatutkijoiden kokouksissa, mutta suurin osa kaupunginmuseon nykydokumentoinneista liittyy käynnissä oleviin näyttelyhankkeisiin ja niiden piirissä havaittuihin aineistotarpeisiin. Tästä syystä näyttelykalenteri ohjaa nykydokumentoinnin sisältöjä ja aikatauluja voimakkaasti. Teemme silti säännöllisesti myös tallennuksia, jotka täydentävät kokoelmia muista näkökulmista.

Nykyajan tallennus tapahtuu osana pitkäjänteistä kaupunkielämän dokumentointia, mutta se voi olla myös ketterästi ja lyhyellä varoajalla toteutettu vastaus nopeasti muuttuvaan tai kaupunkiympäristöstä poistumassa olevaan ilmiöön.

Nykydokumentoinnin menetelmät voivat olla aineettomia, kuten valokuvaus, liikkuvan kuvan kuvaaminen ja haastattelut sekä kyselyt ja verkkokeruut, tai aineellisia, kuten esineiden ja arkistoaineiston tallentaminen.

Museon *Nykydokumentoinnin käsikirja* (2024) kuvaa tarkemmin, miten nykydokumentoinnit suunnitellaan, toteutetaan ja tallennetaan kokoelmaan. Kaikki kokoelmaan liitettävät aineistot diarioidaan ja kuvaillaan ja sähköiset tiedostot liitetään kokoelmahallintajärjestelmään.

Kaupunginmuseo tekee nykydokumentointiyhteistyötä muiden museoiden kanssa etenkin Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO ry:n poolityön ja hankkeiden puitteissa. Lisäksi teemme yhteistyötä oppilaitosten, etenkin yliopistojen kanssa ja toisinaan toimimme päätearkistona niiden tuottamille aineistoille. Lisäksi otamme rajoitetusti vastaan muiden ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden hankkeissa syntyneitä aineistoja, joiden oikeudet siirtyvät museolle. Yhteistyö lisää kokoelmien monimuotoisuutta ja vaikuttavuutta.

Nykydokumentoinnin painopiste on Helsingin ja helsinkiläisten moninaisuuden huomioimisessa. Asiakkaiden hiuksia leikataan Next Century Fashion -parturiliikkeessä vuonna 2023.



Kuva: Yehia Eweis

3.6. Osallisuus

Tavoitteemme on lisätä kaupunkilaisten mahdollisuuksia osallistua Helsingin kulttuuriperinnön tallentamiseen. Koska helsinkiläiset ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita, haluamme hyödyntää heidän asiantuntemustaan nykypäivän dokumentoinnissa ja historian tallentamisessa.

Pyrimme tähän lisäämällä osallistumismahdollisuuksia. Työskentelyn tulee olla inklusiivista ja monimuotoista eli osallistumisen tulee olla mahdollista kaikille heidän taustastaan riippumatta. Osallistumalla ihminen voi vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin, mikä lisää arvostetuksi ja kuulluksi tulemisen kokemusta.

Kehitämme aktiivisesti toimintatapoja, joilla kaupunkilaiset saadaan mukaan yhteiseen tekemiseen. Heidän tulee saada vaikuttaa dokumentoitavien ilmiöiden ja kohteiden valintaan sekä päästä osallistumaan dokumentointien toteuttamiseen niiden suunnitteluvaiheessa, ja sopivissa hankkeissa myös itse tallennustyöhön. Laajat ilmiölähtöiset nykydokumentointihankkeet ovat usein vuorovaikutteisia, jolloin tallennus suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä ilmiötä tuntevien kanssa tai heidän toimestaan.

Osallistuvassa tutkimuksessa kanssatutkijoina toimivien ihmisten rooli on keskeisempi kuin perinteisemmässä tutkimuksessa. Erityisesti näyttelyhankkeissa voidaan kokeilla monenlaisia osallistumisen keinoja, myös sellaisia, joissa yhteisö dokumentoi itse itseään.

Osallistuvalla kokoelmatyöllä tavoitetaan ihmisiä, mutta haasteena on saada heidät sitoutumaan pitkäjänteiseen yhteisölliseen dokumentointityöhön. Osallisuudessa on monia eri tasoja, ja se voi tapahtua eri pituisena tai eri syvyisenä. Museo mahdollistaa myös matalan kynnyksen osallisuuden esimerkiksi luettelointitietojen täydentämisen kokoelmaverkkopalvelu Finnan kautta.

Vuonna 2025 hankimme valokuvien lahjoittamisen mahdollistavaan Connect to Collect -verkkopalveluun lisenssin, joka on hyödynnettävissä monipuolisesti kokoelmatyöhön sekä yksittäisten yhteistyökumppanien että laajempien ryhmien kanssa.

Osallisuuden vahvistamiseksi kehitettiin vuonna 2025 yhteisluettelointikäytäntöjä osana Saamelaiset Helsingissä -hanketta. Yhteisluetteloinnissa kokoelmiin liitettävän objektin sisällönkuvailuun liittyvät tiedot tuotetaan yhdessä sen henkilön tai yhteisön kanssa, jota aineisto koskee, joka on tuottanut sen tai jolla on siihen liittyvää muuta erikoisosaamista esimerkiksi harrastuneisuuden kautta. Yhteisluetteloinnin avulla vanha tieto voi saada uusia merkityksiä ja olemassa oleviin kokoelmiin voidaan saada uusia näkökulmia, kun kokoelmista saadaan uutta tietoa.

Osallistuminen kaupunginmuseon hankkeisiin on lähtökohtaisesti korvauksetonta kuten kaikki muukin vapaaehtoistyö. Poikkeuksia voivat olla esimerkiksi eettinen perustelu tai hyvin suuri työmäärä.





Kuvat: Pekka Vyhtinen ja Henri Tuomi

Kuvatiimin vapaaehtoistoiminta on esimerkki pitkäjänteisen osallistuvan kokoelmatyön onnistumisesta. **Kuvakummit** tekevät pääasiassa fyysisiin valokuvakokoelmiin liittyviä järjestely- ja suojaamistöitä museoammattilaisten ohjauksessa. **Kuvaussakki** taas on joukko vapaaehtoisvalokuvaajia, jotka tallentavat Helsinkiä ja sen muutosta yhdessä sovittujen kuvausteemojen mukaisesti. Vapaaehtoisten valokuvaajien panos muuttuvan kaupungin dokumentoinnissa on merkittävä. Ryhmät ovat toimineet vuodesta 2018 lähtien. Kuvaussakki kuvausretkellä Päärautatieaseman kellotornissa ja Kuvakummit työn touhussa Falkmanin ateljeessa.

Miten osallisuus toteutui tämän asiakirjan syntymisessä

Kokoelmapolitiikka on ammatillinen työkalu, jonka työstäminen yhdessä kaupunkilaisten kanssa on haastavaa. Sen sijaan kaupunkilaiset keskustelevat mielellään museon kokoelmista. Sen vuoksi museossa järjestettiin kaksi työpajaa kahvitarjoilujen äärellä. Toiveena oli rikastaa ymmärrystä kokoelmiin liittyvistä odotuksista.

Työpajoihin kutsuttiin osallistujia suorilla yhteydenotoilla. Osallistujat olivat eri-ikäisiä ja eritaustaisia ihmisiä. Jokainen sai työskennellä haluamallaan tavalla: ideoida omassa rauhassa tai kirjoittaa ideoita talteen ja keskustella niistä yhteisesti. Tunnelma oli innostunut ja museo sai runsaasti kirjoitettuja ideoita ja ajatuksia.

Ensimmäisen työpajan aihe oli kokoelmien kartunta: *Minkälaisia asioita ja ilmiöitä museon kokoelmaan pitäisi tallentaa? Millainen kokoelman tulisi olla ja mistä kaikesta sen tulisi kertoa?*

Keskusteluista nousi erityisesti esiin kaupungin ja kulttuuriympäristön muutoksen tallentaminen moninäkökulmaisesti sekä ihmisten arjen ja lähiympäristön kokemusten tallentaminen moniaistisesti.

Toisen työpajan aihe oli kokoelmien saavutettavuus: *Miten haluaisit käyttää museon kokoelmia? Mitä haluaisit nähdä tai tutkia? Missä haluaisit kohdata kokoelmia? Miten museon tulisi auttaa kokoelmien käytössä?*

Työpajassa keskityttiin etenkin tiedon lisäämiseen olemassa olevista kokoelmista ja niiden käyttömahdollisuuksista. Osallistujat toivoivat muun muassa kokoelmien kohtaamista ihmisten arjessa, siellä missä he liikkuvat ja oleilevat ja toisaalta myös verkossa.

Kokoelmien saavutettavuuden parantamiseksi ehdotettiin tiedon välittämistä kontekstitietoa lisäämällä ja tiedonkuvailua parantamalla. Lisäksi kokoelmien käyttötapoihin toivottiin enemmän vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia, ja että kokoelmat olisivat nähtävissä kaupungilla muuallakin kuin museon tiloissa. Finna on hieno, mutta ei riitä.

Osallistujat toivat keskusteluihin monipuolisesti erilaisia näkökulmia, mikä osoitti tilaisuuksien järjestämisen tärkeyden osana kaupunkilaisten osallistumista vahvistavaa kokoelmatyötä. Eri-ikäisten ja eritaustaisten ihmisten kohtaaminen tuotti arvokasta vuorovaikutusta, erityisesti nuorten ja iäkkäämpien välillä.

Moninaisen ja moniäänisen osallistujajoukon tavoittamiseksi olisi parasta tavata ihmisiä siellä, missä he muutenkin liikkuvat ja kokoontuvat. Luottamuksellisen ilmapiirin syntyminen edellyttää turvallista tilaa, riittävästi aikaa ja useita kohtaamisia. Luottamuksellisuuden säilyttämisen vuoksi tilaisuuksissa ei valokuvattu.

4. MITEN KOKOELMIA KÄYTETÄÄN

4.1. Iloa ja inspiraatiota kokoelmista

Kokoelmat ovat museotyön lähtökohta ja voimavara ja käytämme niitä luovasti ja monipuolisesti. Kokoelmamme ovat esillä pysyvissä ja vaihtuvissa näyttelyissä Kaupunginmuseossa, Hakasalmen huvilassa, Ratikkamuseossa, Duunarimuseossa ja Ruiskumestarin talossa, joihin tehdään vuosittain yli 400 000 museovierailua. Rakennukset ovat osin itsekin autenttista kulttuuriperintöä.

Hyvin taustoitetut ja säilytetyt kokoelmat tekevät mahdolliseksi kiinnostavien tarinoiden kertomisen ja tarjoavat yleisöille elämyksiä ja tietoa. Kokoelmaluokituksen kulutuskokoelmaluokka antaa mahdollisuuden erottaa kokoelmasta objekteja, joita museokävijät pääsevät mahdollisimman lähelle. Yleisölle tarjotaan soveltuvin osin myös mahdollisuus osallistua näyttelyobjektien valintaan ja niihin liittyvän tiedon kartuttamiseen.

Asiakkaat voivat kokea ja käyttää kokoelmia näyttelyissä ja tapahtumissa sekä tutkia kokoelmia itse verkossa, museon tutkijatilassa sekä kokoelmakeskuksessa. Kokoelmien asiakas on jokainen, joka tarvitsee niitä henkilökohtaisen kiinnostuksensa takia tai oman työnsä tueksi. Jaamme kokoelmatietoa kaupunkilaisille ja museon sisällä. Kokoelmia hyödynnetään myös museokauppatuotteiden suunnittelussa.

Kehitämme kokoelmien saavutettavuutta jatkuvasti. Digitaalinen saavutettavuus on valokuvakokoelman osalta jo pitkällä ja kehittäminen jatkuu kaikissa kokoelmanosissa. Avoin data mahdollistaa digitoitujen kokoelmien jakamisen ja käyttämisen kaupunkilaisten omiin tarpeisiin.



Kuva: Henri Tuomi

Asiakkaat kohtaavat kokoelmat useimmiten näyttelyissä.
Uutta Helsinki-näyttelyä rakennettiin keväällä 2026.

4.2. Kokoelmien asiakaspalvelu

Kokoelmien merkityksellisyys syntyy vuorovaikutuksessa käyttäjien kanssa. Tavoitteemme on, että Kaupunginmuseon kokoelmia käytetään monipuolisesti sekä omassa museossa että sen ulkopuolella aktiivisten kokoelmien periaatteen mukaisesti, ja että ne palvelevat ja ilahduttavat mahdollisimman monenlaisia käyttäjiä.

Hyvä asiakaspalvelu on osa kaupunginmuseon kokoelmatyötä. Kokoelmilla on merkitystä, kun ne ovat saavutettavissa ja niissä olevaa tietoa käytetään sekä kaupunginmuseossa että museon ulkopuolella. Museo on sitoutunut kokoelmien liikkuvuuden edistämiseen ja muun muassa lainaa aineistoja toisten museoiden näyttelyihin.

Palvelemme verkkokäyttäjiä avaamalla kokoelmia ensisijaisesti Finna-palvelussa museon omassa näkymässä. Osana asiakaspalvelua käyttöoikeudet on ilmoitettu kunkin objektin kohdalla selvästi ja suurin osa on julkaistu vapaan käytön mahdollistavilla oikeuksilla. Finnassa on kuitenkin selattavissa vain pieni osa kokoelmista, joten asiakkaat ovat tervetulleita tutustumaan aineistoihin myös museon tiloissa.

Kaupunginmuseon kuvakokoelma on julkinen, yleisölle avoin kokoelma. Kuvakokoelmiin pääsee tutustumaan tilaamalla aineistot ja käyntiajan etukäteen.

Kulttuurihistoriallisen kokoelman fyysinen asiakaspalvelu on kokoelmakeskuksessa, mutta tutkittava aineisto voidaan kuljettaa mahdollisuuksien mukaan Aleksanterinkadun päätoimipisteen tutkijahuoneeseen. Asiakaspalvelun laajuuteen ja aikatauluun vaikuttavat tutkittavan aineiston erityispiirteet, kuten koko ja kunto, jotka tulee selvittää ennen asiakaskäyntiä. Kokoelmatutkijat vastaavat kokoelmiin liittyviin kysymyksiin ja auttavat asiakaskäynnin valmistelussa. Kokoelmien digitoinnilla ja laadukkaalla luetteloinnilla on tärkeä rooli kokoelman saavutettavuuden parantamisessa.

Toimitamme Kaupunginmuseon aineistoista julkaisukelpoisia kuvia voimassa olevan hinnaston mukaisesti, mikäli kuva ei ole saatavilla Finna-palvelussa. Kuvakokoelmista voi myös tilata fyysisiä kuvatulosteita.

Kokoelmahallintajärjestelmässä olevia, julkaisemattomia nykydokumentointiaineistoja voi tutkia tutkimusluvan saatuaan ajanvarauksella Aleksanterinkadun toimipisteen tutkijahuoneessa. Tutkimusluvan saanut tutkija voi ottaa aineistoja digitaalisena mukaansa ja säilyttää niitä tutkimuksen ajan. Aineistoja voidaan myös erikseen sopimalla lähettää digitaalisina tiedostoina tutkimusluvan saaneille tutkijoille.

Kaupunginmuseon kuvahinnasto ja kuvien käyttöehdot

Kaupunginmuseo Finna-palvelussa

Kuvaselaamo – Helsingin kaupunginmuseo



Kuva: Jussi Hellsten

Valokuviin voi tutustua omaehtoisesti Kuvaselaamossa, joka on kuvakokoelmien asiakaspalvelutila. Siellä asiakkaiden käytössä ovat museon oma Finna ja selailtavana vaihtuva valikoima vedoksia.

4.3. Sisäinen käyttö

Haluamme, että kokoelmista on iloa ja inspiraatiota kaikille museon työntekijöille ja tunnistamme, että näkökulma kokoelmiin vaihtelee työtehtävien mukaan. Kaikki museon työntekijät voivat saada MuseumPlus-järjestelmän käyttäjätunnukset pyytämällä ne järjestelmän pääkäyttäjältä. Huolehdimme, että kokoelmahallintajärjestelmä ja järjestelmään kirjattu kokoelmatieto on jokaisen museolaisen käytettävissä ja koulutamme heitä säännöllisesti järjestelmän käytössä. Lisäksi seuraamme ja kehitämme sisäisiä palvelu- ja tilauskäytäntöjä ja ylläpidämme ymmärrystä museon eri ammattiryhmien ja tiimien toiminnan tavoitteista, menetelmistä ja haasteista sekä tiedotamme asioista aktiivisesti.

Panostamme näyttelytyöryhmien, muiden museolaisten ja kokoelmien vuorovaikutukseen. Jokainen näyttelytyöryhmä miettii, mikä on juuri sille tarkoituksenmukaisin toimintatapa.

4.4. Museopedagoginen käyttö

Museopedagogian tavoite on auttaa yhä moninaisemmista taustoista tulevia museovieraita ymmärtämään Helsingin historiaa ja helsinkiläistä kulttuuriperintöä kokoelmien kautta. Autenttiset esineet, kuvat, dokumentit, taide ja liikkuva kuva ovat todisteita menneisyydestä, mutta ne eivät välttämättä avaudu ilman asiantuntevaa apua. Tässä auttavat museopedagogiset menetelmät, esimerkiksi eläytyminen, teema- ja muut opastukset, aikamatkat sekä tekemällä oppiminen.

Asiakkailla on monenlaisia tarpeita. Seniorit ja kotoutuvat maahanmuuttajat kaipaavat erilaisia keinoja kuin koululaisryhmät, mutta kaikille museovieraille on yhteistä kulloisenkin aiheen havainnollistaminen juuri heille sopivilla tavoilla. Historiallisia ilmiöitä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, jolloin sekä konkreettiset esineet ja kuvat, mutta myös perinteet ja kieli, avaavat näkymää Helsingin ja helsinkiläisten menneisyyteen ja kulttuuriin.

Käytämme työssä museokokoelman lisäksi museopedagogista materiaalia kuten kokoelmasta poistettuja esineitä, alkuperäisten esineiden kopioita, rekvisiittaa ja itse tehtyjä esineitä. Museopedagoginen materiaali ei ole osa museokokoelmaa, vaan se on hankittu yleisön käytettäväksi museotyössä, opastuksissa, näyttelyissä ja tapahtumissa.

4.5. Kokoelmien avaaminen verkossa

Helsingin kaupunginmuseolla on yli kahdenkymmenen vuoden historia kokoelmiensa avaamisessa yleisessä tietoverkossa. Liityimme Suomen museot online-hankkeeseen vuonna 2005 ja vuodesta 2014 lähtien olemme avanneet digitoituja kokoelma-aineistoja ja muita tietovarantoja Kansalliskirjaston ylläpitämässä Finna-hakupalvelussa. Kokoelmien laadukas avaaminen verkossa on vähentänyt paljon fyysisiä asiakaskäyntejä.

Kokoelmien avaamisen pääpaino oli pitkään valokuvissa, mutta nykyään tarjolla on myös runsaasti arkisto-, esine- ja taidekokoelman aineistoja. Digitoitujen objektien ja näihin liittyvän metatiedon ohella keskeistä Finnassa julkaistavaa tietovarantoa on kulttuuriympäristöön liittyvä data. Rakennustiedon avaaminen alkoi vuonna 2023 ja inventoitujen arkeologisten kohteiden alkuvuonna 2026. Kaitafilmiaineistoja metatietoineen on kokeiluluontoisesti julkaistu vuonna 2025.

Kokoelmien avaaminen verkossa on kiinteässä yhteydessä aineistojen luettelointiin ja digitointiin. Kuvakokoelmilla on aiemmilta kokoelmapolitiikkakausilta periytyvä pitkäntähtäimen digitointisuunnitelma ja vuosittain laadittava digitointiohjelma. Muiden kokoelmien avaamista verkossa digitointi- ja inventointihankkeet ovat ohjanneet sattumanvaraisemmin. Finna-palvelussa avattujen kokoelmaobjektien osuudet eri kokoelmaosista käyvät ilmi taulukosta.

Vuonna 2025 Finna-palvelussa oli avattu

5 % kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta

8 % valokuvakokoelmasta

39 % taidekokoelmasta

Finna on vuorovaikutteinen, ja saamme sen kautta pääosan kokoelmiimme kohdistuvasta asiakaspalautteesta ja luettelointitietojen tarkennusehdotuksista. Kaupunginmuseon Finna-sivustolle tuotetaan säännöllisesti ajankohtaisia kokoelmanostoja, jotka liittyvät kokoelmien digitointi- tai tutkimushankkeisiin ja muihin ajankohtaisiin teemoihin. Lisäksi meillä on tavoitteena julkaista näyttelyissä esillä olevat kokoelmaobjektit Finnassa.

Edistämme nykydokumentointiaineistojen tutkimuskäyttöä, ja pyrimme avaamaan niiden kuvailutietoja Finnassa 2026–2030. Itse aineistoja julkaistaan tapauskohtaisesti tietosuojan rajoissa. Lisäksi arvioimme Finnan *Oikopolku tutkimukseen* -sivuston soveltuvuutta näiden esittämiseen. Finnan *Luokkahuone*-sivustolle olemme tuottaneet joitain perusopetuksen tarpeisiin suunnattuja aineistopaketteja, joissa on huomioitu opetussuunnitelmat.

Kaupunginmuseo julkaisee lähtökohtaisesti kaiken avaamansa aineiston avoimena datana, joko CC-BY 4.0 lisenssillä, kun tekijänoikeus on voimassa, tai Public Domain -merkinnällä, kun aineiston tekijänoikeudellinen suoja-aika on rauennut. Arkisto- ja taidekokoelman tekijänoikeuden alaisia teoksia julkaistaan Helsingin kaupungin ja Kuvasto ry:n välillä solmitun sopimuksen mukaisesti. Pieni osa taidekokoelmaan kuuluvista aineistoista on julkaistu CC BY-NC 4.0 lisenssillä, jolloin kaupallinen käyttö on rajattu pois.

Helsingin kaupunginmuseo on mukana yhteiseurooppalaisessa Europeana-palvelussa, jossa julkaistaan suunnilleen samat aineistot kuin Finna-palvelussa.

Kaupunginmuseo yhteiseurooppalaisessa Europeana-palvelussa

Finnan Oikopolkuja tutkimukseen -sisältöalue

Kaupunginmuseon sisällöt Finna Luokkahuoneessa

5. KESTÄVÄT JA VAIKUTTAVAT MUSEOKOKOELMAT

5.1. Kestävät museokokoelmat

Kaupunginmuseo kantaa vastuunsa ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjumisesta Helsingin kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Kokoelmissa kestävyystyön tavoite on sekä kokoelmien säilyttäminen että niiden kestävän käytön edistäminen. Kestävä käyttö tarkoittaa yhteiskunnan kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyyden tukemista siten, että helsinkiläisten moninaisuus huomioidaan ja heidän osallistumisensa kokoelmien kartuttamiseen mahdollistetaan. Moninaisuutta ja osallisuutta käsitellään edellä luvussa 3.

Tavoitteena ovat kokoelmat, joita hoidetaan kustannustehokkaasti ja joiden hallinnan ja säilyttämisen sekä logistiikan ja saavutettavuuden hiilijalanjälki on mahdollisimman pieni. Kokoelmatyössä käytetään mahdollisuuksien mukaan uusiutuvia materiaaleja.

Kokoelmatyössä mietitään, miten kokoelmia ja niissä olevaa tietoa voitaisiin hyödyntää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Kaikki säilyttäminen kuluttaa paljon energiaa ja materiaaleja, joten kokoelmien sekä niiden säilytystilojen kasvua rajoitetaan aktiivisesti. Hyvä kokoelmahallinta säästää työaikaa ja kuluja ja on siten kestävää myös talousnäkökulmasta.

Kokoelmien kartuttamisessa huomioidaan kestävyysnäkökulma ja elinkaariajattelu. On hyväksyttävä, että osa kokoelmaobjektien materiaaleista tuhoutuu ajan myötä, joten tällaisia objekteja varten on oma poistokäytäntönsä. Tavoitteena on, ettei kokoelma kasva, vaan että kartunnan ja poistojen suhde johtaa kokoelman määrälliseen tiivistymiseen.

Kaupunginmuseolla on Ekokompassisertifikaatti ja museo on sitoutunut sen mukaiseen ympäristöohjelmaan. Kokoelmakeskukset eivät ole sertifikaatin piirissä, mutta yhteisessä kokoelmakeskuksessa toimii HAM Helsingin taidemuseon ja kaupunginmuseon ekotukihenkilöpari, joka edistää käytäntöjä yhdessä muiden samoissa tiloissa toimivien kanssa.

Ympäristöohjelman kokoelmiin liittyviä tavoitteita ovat ympäristöystävällisyyden huomioiminen materiaali- ja näyttelyhankinnoissa, uudelleenkäytettävien konservointi- ja pakkausmateriaalien hyötykäyttö, näyttelytarpeiden ja rekvisiitan tehokas hallinta ja käyttö sekä ylijäämämateriaalin uusiokäyttö ja lahjoittaminen kiertoon sopiville toimijoille.

Materiaalihankintojen perusteena on pitkäikäisyys ja laatu, ja materiaaleja käytetään uudestaan ja kierrätetään mahdollisimman pitkään. Myös säilytys, tilat ja materiaalien käyttö on harkittu tarkkaan. Muun muassa pakkaustekstiilejä ja työkäsineitä huolletaan pesemällä. Myös jätehuoltoa ja valaisun energiansäästöä on parannettu.

Kokoelmien keskitetty säilytys yhteisessä kokoelmakeskuksessa ja K3 kokoelmakeskuksessa säästää voimavaroja, koska keskittäminen vähentää kuljetustarvetta. Kuljetussuunnittelu on tarkkaa ja ajot on keskitetty määräpäiville.

Näyttelyrakenteiden ja kierrätyksen onnistumista seurataan osana museon konseptin seurantaa.

Kansainvälisillä näyttelylainoilla on suuri energiajalanjälki. Kaupunginmuseon lainaustoiminta painottuu kuitenkin kotimaahan, ja tukee valtakunnallista tallennustyönjakoa, jolloin vastaavaa objektia ei tarvitse säilyttää moninkertaisesti, vaan kokoelmat liikkuvat museoiden välillä.

Kokoelmien säilyttäminen olosuhdesäädellyissä tiloissa on energiaintensiivistä. On hyväksyttävä, että koko kokoelmaa ei voida säilyttää ja esittää täysin optimaalisissa olosuhteissa. Museossa pyritään kuitenkin aina parhaaseen lopputulokseen, jossa tärkeintä on museoobjektien säilyminen pitkälle tulevaisuuteen. Tämä huomioidaan myös kokoelmalainoissa.

Museotoiminnot sijoittuvat vuokrakiinteistöihin, joiden energiaratkaisuihin, kuten sähkön tuotantotapaan, ei pystytä vaikuttamaan. Sähköiset järjestelmät ja tekoäly kuluttavat paljon energiaa, ja tällä hetkellä ennakoidaan, että museonkin energiankulutus kasvaa.

5.2. Kokoelmat ja tutkimus

Kokoelmatyömme perustuu tutkittuun tietoon ja toimimme tutkimuksellisista lähtökohdista. Se on olennaista, koska kartuntamme kasvattaa ja määrittelee sitä, mikä on tulevaisuuden kulttuuriperintöä. Nykyhetken tallentamisessa käytämme yleisesti käytössä olevia kulttuurintutkimuksen menetelmiä. Kokoelmien säilyttämisessä taas hyödynnetään luonnontieteellistä tietoa ja materiaalianalyyseja. Yleisöille välitämme kokoelmista tutkimukseen perustuvaa tietoa näyttelyissä, julkaisuissa ja monenlaisissa yleisötilaisuuksissa.

Haluamme edistää avoimen tieteen ihanteita, kriittistä ajattelua ja tutkivaa asennetta.

Tutkimustieto ja tutkimuskäyttö lisäävät kokoelmien museo- ja kulttuuriperintöarvoa ja vaikuttavuutta. Kokoelmien tulee tarjota mahdollisuuksia erilaisiin historian tulkintoihin yksilöille ja yhteisöille nyt ja tulevaisuudessa. Lähtökohta on laadukas luettelointi, joka tallentaa objektin kontekstin, sen merkityksen tallennushetkellä ja objektiin liittyvät tarinat.

Takautuva luettelointi on yksi tapa kehittää kokoelmien tietosisältöä. Kokoelmien yhteisöllinen tarkastelu ja yhteisluettelointi ovat tässä hyviä työkaluja. Voimme kanssatutkijuuden avulla sekä lisätä kokoelmiin uutta tietoa että kehystää vanhaa tietoa uusilla tavoilla. Saavutettavan luetteloinnin kehittäminen tuo puolestaan kokoelmatietoa uusien käyttäjien ulottuville. Näyttelyhankkeissa syntyvän tiedon päivittäminen osaksi objektien museohistoriaa on olennaista. Kokoelmaluokitus (ks. tarkemmin luku 6.8.) ja kokoelmainventointi ovat osa tutkimuksellista työotettamme.

Olemme osa tutkimusyhteisöä ja tutkimushankekumppaneita. Yliopisto- ja korkeakouluyhteistyössä roolimme on usein tallentaminen ja luettelointi.

Osallistumme politiikkakaudella valtakunnallisen tutkimuspoliittisen ohjelman laatimiseen ja jalkauttamiseen osana alueellista vastuumuseotyötä. Laadimme hankkeen osana oman tutkimuspoliittisen ohjelman, jonka avulla selkeytämme omaa tutkimuksellista toimijuuttamme.

Yksi keskeinen tavoite on edistää jo muodostuneiden kokoelmien tutkimuskäyttöä. Avaamme nykydokumentointiaineistoja jatkuvasti Finnassa tietosuojan puitteissa (ks. lähemmin luku 4.4.). Osa aineistoista on käytettävissä vain museon tiloissa, mutta digitaalisia tiedostoja voi saada käyttöönsä museon ulkopuolelle erikseen sopimalla.

Kaupunginmuseo noudattaa tutkimushankkeissaan ja aineistojen julkistamisessa lakeja ja asetuksia sekä hyviä tutkimuseettisiä käytäntöjä ja edellyttää samaa asiakkailtaan.

Kun asiakas tarvitsee museon kokoelma-aineistoja tutkimuskäyttöön tai opinnäytteeseen, hänellä on oltava kokoelmien käyttölupa, jonka myöntää kaupunginmuseon kulttuuriperintöyksikön päällikkö. Nykydokumentointiin ja kokoelmien tutkimuskäyttöön liittyvät lomakkeet on päivitetty tietosuoja-asetuksen mukaisiksi vuonna 2024.

Jos tutkimuksessa tai opinnäytteessä kerätään tai käsitellään museon asiakkaita tai henkilöstöä koskevaa tietoa, tutkimusluvan myöntää kulttuurijohtaja. Lupaa voi hakea sähköisellä lomakkeella.

Kaupunginmuseo ei toimi ulkopuolisten julkaisuhankkeiden kustantajana.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaan liittyvät tutkimukset | Helsingin kaupunki

Kuva: Henri Tuomi



Kokoelmatutkimusta tehdään eri tavoin museon toimintasuunnitelman puitteissa. Huolellinen tutkimus ja materiaalianalyysi avaavat objektin kulttuurihistoriallista taustaa ja mahdollistavat sen monipuolisen hyödyntämisen museon näyttelyissä ja Finna.fi -hakupalvelussa. Ajantasaiset mitta- ja kuntotiedot yhdessä kontekstitietojen kanssa luovat pohjan kokoelman laadulliselle arvioinnille ja mahdollisille poistopäätöksille. Tutkija Ella Liljeroos luettelointityössä.

5.3. Viestintä

Laajasti tunnetut kokoelmat ovat osa kaupunginmuseon vaikuttavuutta. Kokoelmissamme on ainutlaatuisia objekteja ja kokonaisuuksia, joita on vain meillä, joten meidän kannattaa pitää niitä esillä kaupunkilaisille. Kokoelmamme ovat helsinkiläisen identiteetin rakennuspuita, mutta kokoelmien tunnettuus ja monipuolinen käyttö auttavat meitä myös perustelemaan museokokoelmien olemassaolon ja niiden aiheuttamat kustannukset kaupunkilaisille.

Tästä syystä viestimme kokoelmista ja kokoelmatyöstä monipuolisesti asiantuntijaluennoissa, blogeissa ja julkaisuissa ja osana museon tapahtumatuotantoa. Museon viestintäkanavia käytetään ja kehitetään kokoelmaviestintään yhteistyössä toimialan viestinnän ja markkinoinnin kanssa. Kannustamme asiantuntijoitamme esiintymään erilaisilla foorumeilla.

Tavoitteemme on hyödyntää sosiaalista mediaa monipuolisesti kokoelmatyön näkyväksi tekemisessä ja kartunnassa. Museokävijät ja muut kaupunkilaiset jakavat itseään kiinnostavista ilmiöistä ja museo-objekteista tietoa sosiaalisessa mediassa itsenäisesti, ja kaupunginmuseo haluaa rohkaista ja kannustaa heitä siihen. Verkossa toimii muun muassa useita yhteisöjä, jotka jakavat aktiivisesti kaupunginmuseon kuvakokoelmien kuvia.

Signe Branderin valokuvat ovat helsinkiläisten parhaiten tuntema kokoelmanosa, josta tehdään jatkuvasti uuteen tutkimukseen perustuvia näyttelyitä ja julkaisuja. Kauppatori vuonna 1909.



Kuva: Signe Brander

5.4. Kokoelmatyön mittaaminen

Kokoelmatehtävän toteutumista mitataan määrällisillä mittareilla, jotka raportoidaan valtakunnallisessa museotilastossa ja toimintakertomuksessa. Toimintakertomuksen pohjalukuina käytetään Museotilastoon ilmoitettavia lukuja. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tilinpäätöksessä seurataan museolta kahta tunnuslukua, jotka olivat vuonna 2025:

- Fyysiset käyntikerrat: 448 154 kävijää
- Digitaaliset kävijät: 113 300 kävijää[2]

Museon asiakastuotteet perustuvat pitkälti kokoelmiin, joten molemmat tunnusluvut mittaavat välillisesti myös kokoelmatyön vaikuttavuutta. Digitaaliset käyntikerrat mittaavat kokoelmien avaamiseksi tehtyä työtä, johon kaikki kokoelmatyöntekijät osallistuvat prosessin eri vaiheissa.

Vuodesta 2024 lähtien seuraamme moninaisuuden toteutumista kartunnassa osana museon konseptin moninaisuustavoitteen toteutumisen seurantaa.

Raportoimme TAKO ry:lle vuosittain valtakunnallisen tallennustyönjaon mukaisen kartunnan.

Finna-palvelusta saadaan kahden vuoden välein Kansalliskirjaston tekemä kävijäraportti, jonka avulla saamme tietoa palvelun käyttäjistä. Raportin analyysin ja siitä johdettujen toimenpiteiden avulla vastaamme konseptin asiantuntijuutta seuraavaan tavoitteeseen: *Museo kehittää jatkuvasti asiantuntijapalveluitaan.*

Finnassa avattujen taideteosten ja graafisten arkistoaineistojen lukumäärä raportoidaan vuosittain taiteilijakohtaisesti Kuvasto ry:lle sopimuksen *Taidekokoelmat verkkoon 2.0.* mukaisesti.

5.5. Kokoelmatyön taloudelliset vaikutukset

Kulttuurihistoriallisten museokokoelmien arvoa tai tuottoa ei ilmoiteta eikä lasketa rahassa.

Kaupunginmuseon toimintamenoista palkat muodostivat 43 % vuonna 2025 (44 % vuonna 2019) ja kiinteistömenot 31 % (33 % vuonna 2019), mikä vastaa suomalaisten museoiden yleistä kulurakennetta, sillä Museotilaston perusteella museoiden palkkausmenot olivat 42,6 % ja kiinteistömenot 34,6 % vuonna 2024.

Myös kokoelmatyön kustannukset muodostuvat ensisijaisesti palkoista ja vuokrista. Vuonna 2025 kahden kokoelmakeskuksen vuokrat olivat 36 % koko museon vuokrakuluista. Neliömääräisesti ne kattavat noin 52 % museon yhteenlasketuista tiloista.

Kokoelmatyön henkilöstömenoja ei ole mahdollista erotella koko museon palkkausmenoista, koska kaikki kokoelmatyötä tekevät osallistuvat myös asiakas- ja näyttelytyöhön.

Kokoelmatyön tuotot ovat pienet ja varsin satunnaiset. Kuvatiedostojen ja -tulosteiden myynnistä ja kokoelmalainoista kertyy vuosittain joitakin tuhansia euroja, jotka vaihtelevat lainapyyntöjen mukaan.

Kokoelmatiimit osallistuvat museon tuottavuuden kehittämiseen panostamalla kokoelmahallintaan ja kokoelmalogistiikkaan. Tavoitteena on näin parantaa asiakaspalvelua ja kokoelmien saavutettavuutta sekä mahdollistaa osaltaan nopeampi näyttelykierron.

2 Luku sisältää vain Helsinkikuvia.fi-palvelun käyttäjät. Palvelu poistui käytöstä vuonna 2025 ja jatkossa seurataan Finna-palvelun kävijöitä.

6. MITEN KOKOELMATYÖTÄ TEHDÄÄN

6.1. Kokoelmaorganisaatio ja päätöksenteko

Kaupunginmuseo on yksi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kulttuuripalveluista. Museossamme on kaksi yksikköä, kulttuuriperintöyksikkö ja yleisöpalveluyksikkö, joista kulttuuriperintöyksikkö vastaa kaupungin kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta, kokoelmahallinnasta ja kokoelmapolitiikasta sekä kokoelmahallintajärjestelmästä ja kokoelmalogistiikasta. Vastuu kokoelmista on kulttuuriperintöyksikön päälliköllä ja kokoelmaintendenteillä.

Kokoelmatiimit vastaavat ja valmistelevat esitykset kulttuurihistoriallisen kokoelman kartuttamisesta ja poistoista sekä kokoelmalainoista. Museonjohtaja päättää vuosittain hankintaerien liittämisestä kokoelmaan. Viranhaltijapäätökset lahjoituksista ja ostoista sekä poistoista ja lainoista tekee kokoelmatiimien esityksestä joko museonjohtaja, kulttuurijohtaja tai kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimialajohtaja hankintarajojensa mukaisesti.

Kulttuuriperintöyksikössä toimii kaksi kokoelmatiimiä: esinekokoelma- ja kuvakokoelmatiimi. Esinekokoelmatiimi kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta eli esine- ja arkistokokoelmasta sekä näihin liittyvästä tutkimuksesta, asiakaspalvelusta ja logistiikasta. Esinekokoelmatiimi vastaa myös kokoelmakeskuksista sekä niiden kokoelmahallinnasta ja -logistiikasta. Lisäksi sen vastuulla on rakennusosakokoelma, jonka sisällön asiantuntija on kulttuuriympäristötiimi. Arkeologinen esineistö kuuluu kulttuuriympäristötiimin arkeologien vastuualueeseen.

Kuva: Henri Tuomi



Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY:n juhlavuoden 2026 kunniaksi teetettiin uusi kaivonkansi, joka liitettiin kokoelmiin osana helsinkiläisen juomaveden historian jatkumoa. Konservaattori Sanna Niemi-Pynttäri puhdistaa kantta säilytystä varten.

Kuvakokoelmatiimi vastaa valokuva- ja taidekokoelmista. Kuvakokoelman intendentti on kokoelmahallintajärjestelmän tuoteomistaja.

Kokoelmatyötä tehdään monella eri ammattinimikkeellä ja useissa tiimeissä. Vuonna 2026 kokoelmatyötä tehtiin seuraavilla nimikkeillä (aakkosjärjestyksessä): arkeologi, intendentti, konservaattori, korjausrakentamisen asiantuntija, media-assistentti, museoavustaja, museomestari, tutkija, tutkimuspäällikkö ja valokuvaaja.

Määräaikaisia työntekijöitä käytetään tulosbudjetin sallimissa rajoissa. Tarjoamme harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille mahdollisuuksien mukaan. Lisäksi konservointipalveluita ostetaan ulkoa oman toiminnan tueksi.

Uusia rekrytointeja tarkastellaan kokonaisuutena kokoelmien hoidon, kokoelmatyön kehittämisen ja asiakaspalvelun tarvitseman osaamisen näkökulmasta. Vuoteen 2030 mennessä on odotettavissa useita eläköitymisiä. Osin tästäkin syystä kokoelmatyön toimintatapoja kehitetään kokoelmaosaamisen ja kokoelmiin liittyvän tiedon siirtämisen näkökulmasta.



Kuva: Henri Tuomi

Sopivat säilytysratkaisut ovat osa ennaltaehkäisevää konservointia.
Konservaattori Sanna Niemi-Pynttäri metallikorujen säilytyslaatikoston ääressä.

6.2. Kokoelmaprosessit

Kokoelmahallinnan eri osa-alueet on kuvattu prosesseina, jotka ovat samalla kokoelmatyön ohjeita. Kokoelmahallintaan liittyvät prosessit ovat:

- Arkeologisten esineiden prosessi
- Ennaltaehkäisevän konservoinnin prosessi
- Prosessi objektin liittämiseksi kulttuurihistorialliseen kokoelmaan
- Dokumentointikuvauksen prosessi
- Karanteeniprosessi
- Kirjastokokoelman prosessi
- Kokoelmalogistiikkaprosessi
- Kuvalaitoksen digitointiprosessi
- Lainaprosessi
- Nykydokumentoinnin käsikirja
- Näyttelykonservoinnin prosessi
- Näyttelykäsikirja
- Poistoprosessi
- Rakennusosaprosessi
- Taideteosprosessi
- Valokuvien hankintaprosessi

6.3. Kokoelmatyötä ohjaavat lait ja asetukset sekä muut asiakirjat

Kaupunginmuseo on yksi Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluista. Toimialan toimintasääntöön on kirjattu, että kaupunginmuseo vastaa Helsingin kaupungin kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta, kokoelmahallinnasta ja kokoelmapolitiikasta sekä kokoelmahallintajärjestelmästä ja kokoelmalogistiikasta.

Kaupunginmuseon kokoelmatyötä ohjaavat seuraavat lait, asetukset, sopimukset ja muut asiakirjat ja ohjeet:

Museolaki 314/2019

Muinaismuistolaki | 295/1963

Tekijänoikeuslaki | 404/1961

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta | 263/2023

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR) – Your Europe

Helsingin kaupungin hallintosääntö

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimintasääntö

Helsinki, josta voimme olla ylpeitä. Kaupunkistrategia 2025–2029

Agenda 2030

Museotyön eettiset säännöt Museoetiikka – ICOM Finland

Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030

Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030

Tekijänoikeuslain kulttuuriperintölaitoksia koskevat uudet säännökset:
KAM-juridiikkaryhmän soveltamisohje

Tietosuoja KAM-sektorilla

Lisäksi:

Sopimus valtakunnallisesta tallennustyönjaosta

Alueellisen vastuumuseon nelivuotissuunnitelma

Kerrotaan yhdessä Helsingin tarinat! Helsingin kaupunginmuseon konsepti 2022–2027

6.4. Kokoelmahallintajärjestelmä

Kaupunginmuseon kokoelmahallinta perustuu sekä sisällöllisesti että kokoelmalogistiikan osalta kokoelmahallintajärjestelmään.

Uudistimme kokoelmahallintajärjestelmämme suunnitelman mukaisesti yhdessä HAM Helsingin taidemuseon kanssa kokoelmapolitiikkakaudella 2020–2024. Käytössämme vuodesta 1998 ollut Maria/MediaKsi järjestelmä korvattiin zetcomin selainpohjaisella MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmällä. Järjestelmän tilaajatahona on Helsingin kaupungin Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kehittämis- ja digitalisaatiopalvelut ja ohjelmisto, palvelintila sekä ylläpito hankitaan Saas-palveluna (Software as a Service). Järjestelmän tuoteomistajana kaupunginmuseon osalta toimii kuvakokoelmien intendentti ja sen operatiivisista ohje-, kehitys- ja ylläpitotoiminnoista vastaa projektiryhmä. Helsingin kaupunginmuseo osallistuu järjestelmän kehitystyöhön yhdessä palveluntarjoajan ja muiden MuseumPlus-käyttäjäorganisaatioiden kanssa.

Vaihdolla saavutetut edut ovat huomattavat: aiemmat keskenään erilliset aineistokohtaiset tietokannat ja vain osittain MediaKsillä hallinnoitavissa olleet kokoelmahallinnalliset toimenpiteet korvattiin modulaarisella ohjelmistolla, jolla kaikkien keskeisten kokoelmaprosessien yhdenmukainen hallinnointi on mahdollista. Lisäksi nykyinen järjestelmä tukee kansainvälistä Spectrum-standardia.

Metadatan laatua on parannettu MuseumPlussan yhteiskäyttöisillä termilistoilla sekä integroidulla KOKO-ontologian käytöllä. Järjestelmä myös ohjaa tietojen rakenteelliseen, kumulatiiviseen ja yhteismitalliseen kirjaamiseen.

Kokoelmaobjekteihin ja toimijoihin liittyvien tietojen ohella pystymme hallinnoimaan MuseumPlus järjestelmällä kokoelmaprosesseja (hankinnat, näyttelyt, kokoelmalainat ja -poistot, konservointi ja logistiikka), minkä lisäksi saamme tallennettua järjestelmään rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyviä tietovarantoja. MuseumPlus on korvannut myös kaupunginmuseon PrettyLib-kirjastojärjestelmän käsikirjastoaineiston hallinnan osalta.

Tavoitteemme on saada digitaaliset kokoelmatiedot kansallisen pitkäaikaissäilytyspalvelun (PAS-palvelu) piiriin.

Kokoelmahallintajärjestelmä ja alueellinen vastuumuseotoiminta

Keski-Uudenmaan alueellisena vastuumuseona kaupunginmuseo edistää alueensa paikallismuseoiden museotoimintaa. Yksi osa vastuumuseotyötä on kokoelmahallintajärjestelmän tarjoaminen sellaisille alueen museoille, jotka eivät nauti valtionosuutta. Käyttöönotosta tehdään sopimus Helsingin kaupunginmuseon ja paikallismuseon välille.

Sopimuksen edellytys on, että paikallismuseolla on pysyvä, museoalan eettisten sääntöjen mukaan hoidettu kokoelma ja kokoelman omistaja on oikeustoimikelpoinen yhteisö. Sopimus mahdollistaa sen, että paikallismuseo tekee Kansalliskirjaston kanssa sopimuksen kokoelman avaamisesta Finnassa. Kaupunginmuseo tarjoaa paikallismuseolle perehdytyksen järjestelmään, luettelointiohjeistuksen ja koulutusta.

6.5. Kokoelmat ja tietosuoja

Tietosuoja on meille ensiarvoista muun muassa aineistolahjoituksissa. Huomioimme sen sekä aineistoa kokoelmiin tallennettaessa että kokoelmatietoja julkaistaessa. Lahjoitusprosessissa sovimme aina luovuttajan ja/tai aineistoon liittyvien henkilötietojen käytöstä.

Nykydokumentoinnissa tiedotamme informantteja tietosuojaan liittyvistä kysymyksistä ja aineiston käytöstä ja sovimme tarvittaessa myös henkilötietojen tallentamisesta museon tietojärjestelmään.

Ennen kokoelmatietojen julkaisua teemme riskiarvioinnin, ja jätämme osan tiedoista julkaisematta tietosuojasyistä. Käsittelyssä otamme huomioon erityiset henkilötiedot sekä mahdolliset käyttörajoitukset.

Kokoelmiin liittyviä henkilötietoja käsitellään Helsingin kaupunginmuseon ja HAM Helsingin taidemuseosäätiön kokoelmanhallintarekisterin mukaisesti. Henkilötietojen käsittelyn perusteena ovat EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 6 artiklan 1 c ja e kohdat. Rekisterin vastuuhenkilöt ovat museonjohtaja ja HAM Helsingin taidemuseon johtaja. Helsingin kaupunginmuseon yhteyshenkilö on kuvakokoelman intendentti.

6.6. Kokoelmiin liittäminen

Kokoelmiin tarjolla olevien objektien soveltuvuutta arvioidaan kartuntatavasta riippumatta aina suhteessa olemassa olevaan kokoelmaan ja voimassa olevaan kokoelmapolitiikkaan. Lisäksi kartuntapäätöstä tehtäessä harkitsemme kokoelmiin liittämisen, säilyttämisen sekä mahdollisen esillepanon edellyttämiä resursseja sekä kokoelmaturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Helsingin kaupunginmuseon kokoelmapoliittisena tavoitteena ei ole kokoelman kappalemäärän kasvattaminen vaan hallittu, ilmiölähtöinen kartunta, joka lisää kokoelman edustavuutta ja merkityksellisyyttä. Emme lähtökohtaisesti ota kaikkea tarjottua vastaan.

Aineistotarjoukset ohjataan kokoelmatiimeille ensisijaisesti verkkosivuilla olevan lomakkeen kautta. Esitykset kokoelmiin liittämisestä tehdään kollegiaalisesti esinekokoelma- tai kuvatiimin kokouksissa, joissa esittelyvastuu on tehtävään nimetyllä kokoelmatutkijalla. Esityksen perusteluun osallistuvat tiimien kaikki ammattiryhmät. Kulttuurihistoriallisen kokoelman kartuttamista ja poistoja sekä kokoelmalainoja koskeva päätöksentekoprosessi päivitetään vuonna 2026 vastaamaan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallinto- ja toimintasääntöjä.

Tiimiesittelyä varten kokoelmatutkija arvioi etukäteen aineiston soveltuvuutta ja selvittää mahdolliset vastaavuudet kokoelmista. Lisäksi hän selvittää tarjottujen aineistojen historiaa ja kontekstia, omistussuhteet ja mahdolliset tekijänoikeudet yhteistyössä aineiston tarjoajan kanssa ja tiedottaa tälle luovutusehdoista. Konservaattori puolestaan arvioi tarjotun aineiston fyysisen kunnon.

Sekä kokoelmasiirroista että lahjoituksista laaditaan Lahjakirja/sopimus aineiston luovutuksesta ja käyttämisestä sekä luovuttajan ja/tai aineistoon liittyvien henkilötietojen käyttämisestä. Osapuolten allekirjoittama asiakirja digitoidaan ja viedään MuseumPlus-kokoelmanhallintajärjestelmän Sopimukset-moduuliin.

6.6.1. Diariointi

Kun kokoelmiin liittämisestä on tehty myönteinen päätös, hankintaerä saa aineistotyypin mukaan määräytyvän hankintaeränumeron. Helsingin kaupunginmuseolla on kaksi erillistä diaaria, yksi arkistolle, esineille, rakennusosille ja taiteelle ja toinen valokuville, äänitteille, tekstille ja liikkuvalle kuvalle. Niiden numeroimisperiaatteet poikkeavat toisistaan.

Hankintatapahtuman tiedot kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään, jonne muodostuu sähköinen diaari.

Hankintatoimenpiteelle kirjataan aina kokoelmiin liittämisen perustelut. Perusteisiin kirjataan ohjeistuksen mukaisesti mahdollinen TAKO-tallennusvastuiden ja museon konseptin mukaisen moninaisuusnäkökulman hankintaeräkohtainen toteutuminen.



Hyvät kontekstitiedot perustelevat objektin liittämisen kokoelmiin. Kalliolainen kaveriporukaka hankki kuvan pontikkapannun 1970-luvun alkuvuosina. Kotikäyttöisiä tislausvälineitä mainostettiin ja myytiin tuolloin avoimesti ja pontikan kotipoltto oli jopa tavallisempaa kaupungeissa kuin maaseudulla. Tislauslaitteiden kysynnän arveltiin olleen Suomessa korkeimmillaan Alkon lakon aikana keväällä 1972.

6.6.2. Luettelointi

Luetteloinnilla tarkoitetaan museo-objektin kannalta olennaisen tiedon tuottamista ja kirjaamista rakenteelliseen ja haettavaan muotoon kokoelmahallintajärjestelmään. Luettelointiin osallistuvat kokoelmatutkijoidemme ohella arkeologit, konservaattorit, media-assistentit ja museoavustajat sekä museomestarit.

Vuonna 2025 teimme ensimmäiset kokeilut yhteisöllisestä jaettuun asiantuntijuuteen pohjautuvasta yhteisluetteloinnista, jossa luettelointiin osallistuvat museon henkilökunnan kanssa museon ulkopuoliset toimijat. Tähän liittyvä ohjeistus ja prosessikuvaus laaditaan vuonna 2027.

Luetteloinnissa on eri tasoja. Niin sanottu perus- tai tunnisteluettelointi on yksinkertaisimmillaan objektin nimeämistä, sen fyysisten mittojen ja ulkoasun kuvailemista tai sijaintiedon kirjaamista.

Tutkimusluetteloinnista puhutaan, kun siirrytään ajoittamisen, asiasanoittamisen ja objektin kontekstitietojen kirjaamiseen. Luetteloinnissa käytetään luovutushetkellä saatujen tietojen lisäksi erilaisia lähdeaineistoja, joiden kriittinen arviointi kuuluu tutkimusluettelointiin. Finnan kautta saatavan asiakaspalautteen merkitys luettelointitiedon tarkentumiselle on ollut merkittävää, mutta sen kautta saatuun tietoon tulee suhtautua samalla lähdekritiikillä kuin muihinkin tietoihin.

Objektin tarina on olennainen osa sen tutkimuksellista ja museoarvoa, ja se liitetään objektiin luetteloinnin yhteydessä.

Olemme vuosikymmenien ajan pyrkineet luetteloinnissa yksittäisen objektin tasolle ja tarkkuuteen. Tämä on osoittautunut työekonomisesti mahdottomaksi erityisesti suurten arkisto- ja valokuvakokonaisuuksien kohdalla. Päättyneellä politiikkakaudella on kehitetty käytännöt hierarkkiselle luetteloinnille. MuseumPlus-kokoelmahallintajärjestelmä mahdollistaa suurempien aineistokokonaisuuksien – kokoelmien ja sarjojen – kuvailun ja näiden hierarkkisen esittämisen. Myös Finna tukee aineistojen hierarkkista esittämistä.

Arkeologiset löydöt luetteloidaan kokoelmahallintajärjestelmään KM-numeroilla. Selausoikeuksia annetaan pyydettäessä muiden museo-organisaatioiden edustajille. den mukaisesti. inventoimme myös liikkuvan kuvan kokoelmaa. Edellisellä kokoelmapolitiikkakaudella inventoinnit liittyivät tutkimus- ja julkaisuhankkeisiin, erityisesti valokuvaajiin **Ivan Timiriasev** ja **Volker von Bonin** sekä värivalokuviin liittyvät hankkeet.

6.7. Inventointi

Inventointi on menetelmä, jolla otamme kokoelmia haltuun sekä määrällisesti että sisällöllisesti. Inventointikokonaisuudet ovat temaattisia tai typologisia ja ne määräytyvät kokoelma- tai näyttelytyön tarpeiden perusteella. Inventointityössä kertynyt tieto kirjataan ensisijaisesti kokoelmahallintajärjestelmään. Inventointeja tekevät konservaattorit, museoassistentti, media-assistentit, museomestarit ja tutkijat.

Inventointityö nostaa kokoelmiemme laatua. Sen tavoitteita ja tuloksia ovat:

- Kokoelmien haltuunotto, eli diarioimattomien ja/tai numeroimattomien objektien saaminen kokoelmahallinnan piiriin, perustiedot, tunnistekuvaus ja sijainnit
- Kokoelmatuntemuksen lisääminen
- Puuttuvien ilmiöiden hahmottuminen
- Mahdollisuus määritellä kartuntatavoitteita ja hahmottaa poistokohteita, kun inventointialueesta syntyy kokonaiskuva. Inventointi johtaa kokoelman tiivistymiseen ja laadun parantumiseen.
- Kuntokartoitus
- Kokoelmien säilymisen turvaaminen ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteiden mukaisesti.
- Aineistojen löytyminen näyttelytyön tarpeisiin ja monipuolisemmat näyttelyobjektit
- Kokoelmatiedon laadun parantaminen
- Aineistojen avaaminen yhä laajemmin Finna-hakupalvelussa

Esimerkkejä kulttuurihistoriallisen kokoelman inventoinneista edellisen kokoelmapolitiikkakauden aikana ovat olleet muiden muassa Nikkilän sairaalan museon potilastyöinventointi, Hilbertin koristemaalausluonnoskokonaisuuden inventointi ja valokuvaus, alusvaatteiden, miesten asusteiden ja silmälasien kuntoinventoinnit sekä 1980-luvun aineistojen inventointi näyttelyä varten.

Arkistokokoelman inventoinnissa priorisoimme Finna-palvelussa julkaistavaa aineistoa. Arkistossamme on edelleen runsaasti luetteloimatonta aineistoa, josta vain osa on merkitty diaariin. Rakennusosien haltuunotossa ratkaiseva edistysaskel oli muuttoinventointi vuonna 2006, jota ovat seuranneet tapettinäytteiden ja ovien inventoinnit. Taidekokoelma on luetteloitu suurimmaksi osaksi, ja inventointia on tehty projektiluontoisesti.

Valokuvakokoelmamme inventointi kytkeytyy digitointisuunnitelmaan ja vuosittain laadittavaan digitointiohjelmaan. Teemme inventointeja näyttely-, julkaisu- ja tutkimusprojekteihin liittyen. Lisäksi teemme inventointia myös silloin, kun harkitsemme kokoelmaan tarjottujen valokuvien vastaanottoa. Samalla periaatteella inventoimme myös liikkuvan kuvan kokoelmaa. Edellisellä kokoelmapolitiikkakaudella inventoinnit liittyivät tutkimus- ja julkaisuhankkeisiin, erityisesti valokuvaajiin Ivan Timiriasev ja Volker von Bonin sekä värivalokuviin liittyvät hankkeet.

Inventoimme, tutkimme ja digitoimme myös valokuvakokoelman lepoarkistoa. Pitkän aikavälin tavoite on kaikkien originaalivedosten siirto asiakaskäytössä olevasta kokoelmasta lepoarkistoon, joka ei ole asiakkaiden käytössä. Inventointiin liittyviä toimenpiteitä tehdään myös ohjatusti kuvatiimin vapaaehtoisten ryhmässä. Originaalivedosten pakkausmateriaalit päivitetään.





Paikallislehti MaTaPuPu:n (Malmi-Tapanila-Pukinmäki-Puistola) laajan kuvakokonaisuuden inventoinnissa on hyödynnetty kuvapinnakkaisia. Oikealla Kyllikki Sjölundin kukka- ja makeiskioski, joka MaTaPuPu-lehden mukaan oli muodostunut Puistolan maamerkiksi. Inventointi parantaa kokoelmanosan hallintaa ja mahdollistaa paikallisesti merkittävien aiheiden nostamisen osaksi kaupungin tarinaa.

6.8. Kokoelmaluokitus ja poistot

Esine- ja arkistokokoelmissa on käytössä kokoelmaluokitus. Luokittaminen koskee automaattisesti uutta kartuntaa, joka luokitetaan aina kokoelmiin liittämisen yhteydessä osana luettelointiprosessia.

Kokoelmaluokittaminen on kokoelmahallinnan ja haltuunoton menetelmä, jonka avulla arvioimme tietyillä kriteereillä yksittäistä objektia tai objektiryhmää, sen museoarvoa ja sopivuutta kokoelmaprofiiliin sekä suhdetta muuhun museokokoelmaan. Kokoelmaluokituksen avulla terävöitetään kokoelmaprofiilia, parannetaan kokoelmien laatua ja pyritään supistamaan niitä määrällisesti. Kokoelmaobjektille määritelty kokoelmaluokka ohjaa sen hoitoa, käyttöä ja säilytystä. Kokoelmahallintajärjestelmään kirjattu kokoelmaluokka tuo näkyväksi objektin museoarvon osana Helsingin kaupunginmuseon kokoelmia.

Luokituksella on kokoelmaturvallisuusnäkökulman ohella taloudellista merkitystä, koska sen perusteella voi vaikuttaa kokoelmien hoito- ja tilakustannuksiin. Kokoelmaluokituksella on merkitystä myös näyttelykäytössä, koska sen avulla kokoelmista seulotaan objekteja, jotka voidaan suojata kevyemmin. Toisinaan luokitustyössä löytyy sellaisiakin objekteja, joihin näyttelykävijät voivat koskea.

Kokoelmaluokkia on kolme: ydin-, perus- ja kulutuskokoelma. Kokoelmaluokittaminen on dynaamista eli objektille määritelty kokoelmaluokka ei ole lopullinen, vaan se voidaan arvioida uudelleen. Kokoelmaluokittaminen nojaa Kokoelmaluokittajan muistilistaan. Se on joukko kriteerejä tai määreitä, joiden avulla kulloinkin luokiteltavaa objektia tulisi tarkastella. Ydinkokoelmaan määriteltyjen objektien luokitusperustelu kirjataan kokoelmahallintajärjestelmään.

Valokuva-, taide- ja rakennusosakokoelmissa ei ole otettu käyttöön kokoelmaluokitusta.

Kaikissa kokoelmanosissa tehdään poistoja aineistojen inventoinnin ja luetteloinnin yhteydessä. Kaupunginmuseon kokoelmapoistojen periaatteet on hyväksytty vuonna 2001 ja päivitetty vuonna 2015. Poistoista päättämistä ja niiden toteutusta ohjaava poistoprosessi on päivitetty vuonna 2019. Vuodesta 2024 eteenpäin poistot dokumentoituvat koko prosessin osalta kokoelmahallintajärjestelmään, poistoehdotuksesta päätökseen, eivätkä enää poistopöytäkirjaan. Poistettujen objektien tietueet säilyvät kokoelmahallintajärjestelmässä, vaikka objekti poistetaan fyysisesti.

Kokoelmainventointeihin perustuva aktiivinen poistopolitiikka on tärkeä kokoelmien ja niiden hallinnan kehittämisen väline, ja vakiintunut osa kaupunginmuseon kokoelmatyötä. Systemaattisen poistotyön tulisi johtaa varsinkin kulttuurihistoriallisen kokoelman kasvun pysähtymiseen tai ainakin kasvun merkittävään hidastumiseen, tiivistää kokoelmia ja suunnata kokoelmatyön resurssit museoarvoltaan vaikuttavimpiin kokoelmanosiin. Poistoilla voi olla sekä taloudellisia että kokoelmaturvallisuuteen liittyviä tavoitteita, ja kokoelmien supistaminen on myös kestävyystavoite.

Kulttuurihistoriallisen kokoelman kokoelmaluokat

Ydinkokoelma määrittyy voimassa olevan kokoelmapolitiikan linjauksista, kokoelmista ja objektin sisällöstä käsin. Ydinkokoelmassa ovat museaalisesti merkityksellisimmät objektit, joiden avulla Helsingin kaupunginmuseo voi halutessaan kiteytetysti esittää kokoelmatehtävänsä. Ydinkokoelman näytteille asettamisen lähtökohta ovat objektikohtaiset olosuhdevaatimukset. Ydinkokoelman säilyminen pyritään takaamaan myös poikkeusolosuhteissa.

Peruskokoelma on se osa kokoelmasta, jota ei ole määritelty kuuluvaksi joko ydin- tai kulutuskokoelmaan. Valtaosa kokoelmista sijoittuu peruskokoelmaan.

Kulutuskokoelma tarkoittaa objekteja, jotka eivät edusta objektiryhmänsä tai aihealueensa parhaimmistoa museoarvonsa tai kuntonsa puolesta. Kulutuskokoelman tarkoitus on tuoda kokoelmat lähemmäs museokävijöitä ja lisätä vaikkapa näyttelyiden elämyksellisyyttä. Ne saavat kulua näyttelyissä ja museologisessa käytössä. Käytön aste määritellään aina tapauskohtaisesti. Objektin saama kulutuskokoelmaluokitus merkitsee sitä, että loppuun kuluminen johtaa kokoelmista poistamiseen.

Minkälainen objekti sopii kulutuskokoelmaan?

- Objektia tai hyvin samantyyppistä on kokoelmassa runsaasti.
- Objekti on korvattavissa eli sitä on helppo hankkia lisää.
- Objektin kunto mahdollistaa kulutuskokoelmakäytön.
- Objektiin ei liity merkittäviä kontekstitietoja.

6.9. Kokoelmien hoito ja fyysinen hallinta

Kaupunginmuseo hoitaa kokoelmiaan vastuullisesti ja ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteilla. Tavoitteenamme on luoda objekteille suotuisat olosuhteet sekä suojata niitä tuhoeläimiltä, vahingolliselta käsittelyltä ja muilta vaurioilta. Kokoelmien hoito käsittää ennaltaehkäisevän ja aktiivisen konservoinnin sekä näytteille asettamisen ja säilytyksen. Asianmukaiset olosuhteet sekä näyttely- että säilytystiloissa ovat olennaiset objektien kunnolle ja säilymiselle.

Kaupunginmuseolla on kaksi kokoelmakeskusta, vuonna 2017 käyttöönotettu kaupunginmuseon ja HAM Helsingin taidemuseon yhteinen kokoelmakeskus Vantaan Turvalaaksossa (6 153 m^2) sekä sitä täydentävä kokoelmakeskus K3 (1 800 m^2), josta HAM:in käyttöön on osoitettu 200 m^2. HAM HKM yhteisessä kokoelmakeskuksessa ovat kokoelmasäilytystilojen lisäksi konservointitilat ja museomestarien verstas sekä valokuvausstudio. Linja-autoille ja moottoriajoneuvoille ostetaan säilytys- ja hoitopalvelu auto- ja tieliikennemuseo Mobilian kokoelmahotellista. Valokuvakokoelmia säilytetään ensisijaisesti Aleksanterinkatu 16:n toimipisteen negatiivi- ja vedosarkistossa.

6.9.1 Konservointi

Konservaattori on konservoinnin asiantuntija, joka vastaa kulttuuriperinnön säilyttämisestä, hoidosta ja konservoinnista. Kaupunginmuseossa siitä vastaavat kokoelmakeskuskonservaattori sekä materiaalien mukaan erikoistuneet esine-, huonekalu-, paperi- ja tekstiilikonservaattorit.

Ennaltaehkäisevän konservoinnin tarkoitus on estää kokoelmaobjektien vaurioituminen ja pidentää niiden ikää. Ennaltaehkäisevän konservoinnin epäsuorat ja säilyttävät toimenpiteet eivät muuta objektia eivätkä sen rakennetta. Tavoitteena on ehkäistä aktiivisen konservoinnin tarve.

Konservaattorit vastaavat ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteiden laatimisesta ja ohjeistamisesta, mutta ohjeiden käytännön toteuttaminen ja noudattaminen on koko henkilökunnan vastuulla. Tavoite on, että jokainen työntekijä tiedostaa kokoelmaturvallisuuden merkityksen omissa työtehtävissään. Uusille työntekijöille järjestetään koulutuksia, joissa tehdään tutuksi ennaltaehkäisevän konservoinnin perusteet. Koulutus antaa valmiudet toimia ja käsitellä objekteja sen mukaisesti.

Aktiivinen konservointi tarkoittaa objektin vaurioiden pysäyttämistä tai korjaamista. Aktiivisen konservoinnin tavoite on konservoida vaurioituneet objektit mahdollisimman vähäisin ja ensisijaisesti säilyttävin toimenpitein. Aktiivisessa konservoinnissa näyttelykonservointi on etusijalla.

Lisäksi konservaattorit kuntokartoittavat uusien hankintaerien objektit ja konservoivat ne tarvittaessa. Museolla ei ole erikseen valokuvakonservaattoria, mutta varsinkin valokuvien ennaltaehkäisevän konservoinnin osalta konsultoimme tarvittaessa paperikonservaattoria.

Arkeologisten kaivausten löydöt konservoidaan ostopalveluna ja myös näyttelykonservointia ostetaan tarvittaessa.



Kuva: Henri Tuomi

Muovimateriaalien säilyttäminen on haastavaa. Konservaattori Maarit Jones laittaa sadetakin sisään silikonipäällysteistä paperia ja vaatepuun, mikä tukee sadetakin säilymistä.

6.9.2. Kokoelmien digitointi

Digitointi edistää kokoelmien saavutettavuutta ja parantaa niiden säilyvyyttä. Valokuvakokoelmissa teemme digitointia valokuvaamalla ja pyrimme seuraamaa prosessissa kulttuuriperintöaineistojen laadunhallinnan suosituksia. Vuonna 2026 päivitetyssä valokuvakokoelmien digitointisuunnitelmassa priorisoimme vanhimman ja tuhoutumisherkimmän aineiston digitointia, asiakastöitä sekä projekteina tulevia näyttely- ja julkaisuhankkeita.

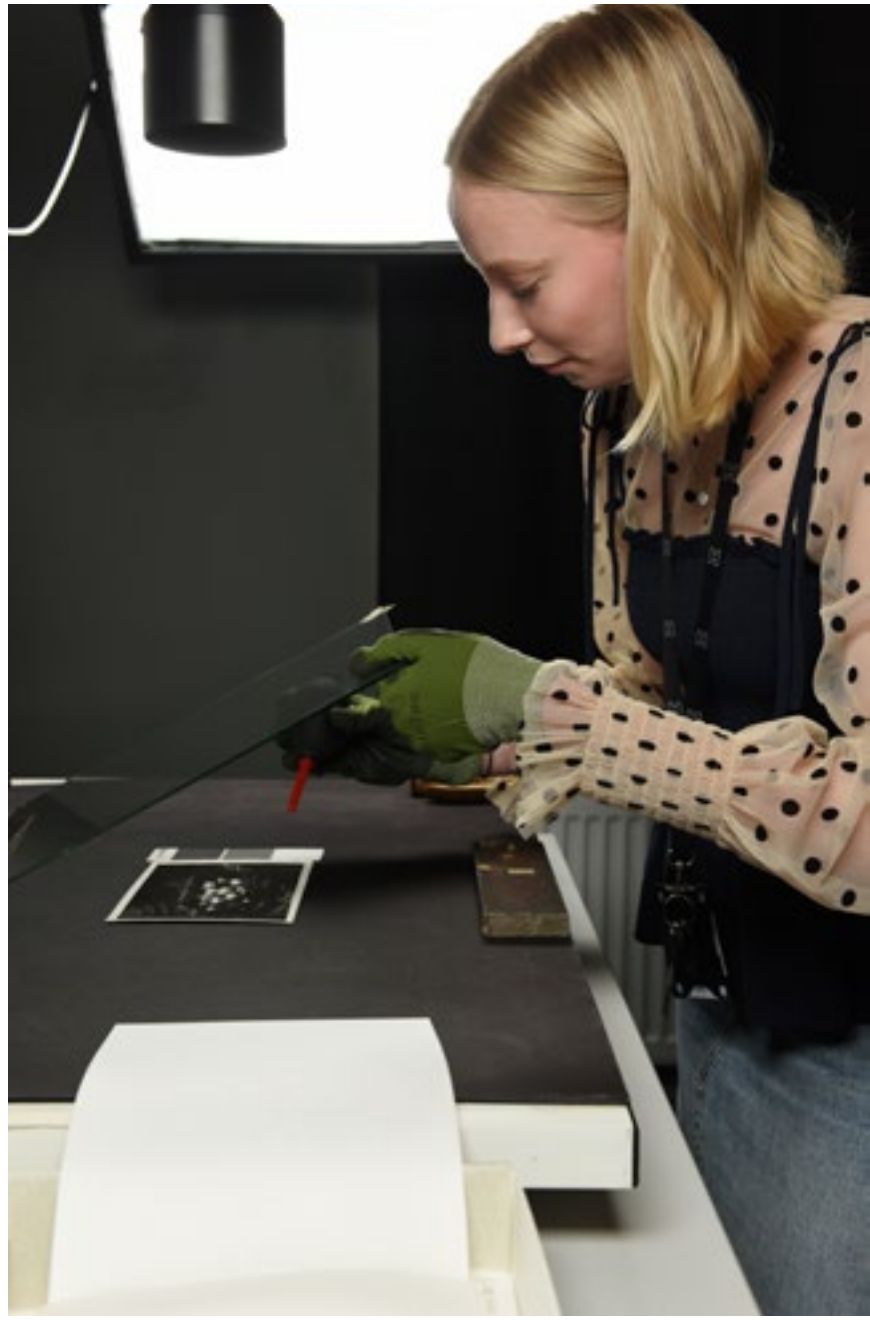
Arkistokokoelman digitointityö etenee projekteittain. Av-kokoelmia digitoimme ostopalveluna.

Esinekokoelmia digitoimme valokuvaamalla. Valtaosan kuvaamme tunnistekuvatasolla, mutta mahdollisuuksien mukaan pyrimme käyttämään valokuvaajan ottamia objektikuvia. Arkeologit kuvaavat museon tutkimuksissa saadut ja luetteloitavat esineet tai fragmentit vähintään tunnistekuvatasolla.

Tulevaisuudessa kokeilemme kolmiulotteisessa kokoelmassa uusia digitaalisia menetelmiä (esimerkiksi fotogrammetria, laserkeilaus) kokoelmien saavutettavuuden edistämiseksi. Kaupunginkanslia esimerkiksi teki Helsinkiä 1870-luvulla esittävästä pienoismallista 3D-mallinnoksen vuonna 2026.

Digitaalinen dokumentointi ja digitaalisessa muodossa olevan kulttuuriperinnön pitkäaikaisen säilymisen varmistaminen korostuvat myös kulttuuriomaisuuden suojelussa.

Kuva: Henri Tuomi



Media-assistentti Maija Pöysti puhdistaa vedosta ennen digitointia.

6.9.3. Kokoelmien esittäminen ja näyttelytilat

Kun kokoelmia esitetään näyttelyissä, on suunnittelun lähtökohtana asiakaskokemus ja sisältö. Objektien valinnassa keskeisinä kriteereinä ovat myös kunto ja näyttelykäytön aiheuttama rasitus. Esillepanossa tavoite on taata objektien säilymiselle parhaat mahdolliset edellytykset nämä näkökohdat huomioiden. Museon näyttelytiloista ainoastaan kaupunginmuseon 2. ja 4. kerroksen näyttelytilat ovat olosuhdesäädeltyjä. Muissa museoissa, erityisesti Hakasalmen huvilassa, näyttelykäyttö on objekteille merkittävä rasite. Palveluvastaavat huoltavat ja tarkkailevat ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteiden mukaisesti näyttelytiloja ja objekteja yhteistyössä konservaattoreiden kanssa.

6.9.4. Kokoelmasäilytys ja kokoelmalogistiikka

Kaupunginmuseon kahden kokoelmakeskuksen toiminnasta sekä kokoelmalogistiikasta vastaa esinekokoelmatiimi. Kokoelmasäilytyksestä ja sen kehittämisestä vastaavat tiimiä johtava intendentti sekä esinetutkijat, konservaattorit ja museoavustaja ja -mestarit. Intendentillä ja kokoelmakeskuskonservaattorilla on päävastuu kokoelmakeskusten toiminnasta.

Kokoelmalogistiikasta vastaavat pääasiassa kuljettavat museomestarit ja museoavustaja. He ja konservaattorit suunnittelevat ja toteuttavat objektien asianmukaiset kuljetus- ja säilytyspakkaukset. Kokoelmalogistiikan käytäntö ja ohjeistus kuvataan kokoelmalogistiikkaprosessissa. Kokoelmakuljetusten tilaamisesta on myös erillinen ohjeistus.





Kokoelmaesineet vaativat materiaalinmukaista käsittelyä ja säilytysolosuhteita. Museomestari Timo Leskinen nostaa trukilla vaateliike Liitos-Asusteen valomainosta. Tutkija Salla Rimpinen tarkastelee taidekokoelmaa, jonka kehystetyt teokset on ripustettu verkkoseiniin.

Kuvat: Henri Tuomi.

6.10. Kokoelmaturvallisuus, riskien hallinta ja kokoelmien vakuuttaminen

Ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteet ovat kaupunginmuseon kokoelmaturvallisuuden perusta. Arvioimme kokoelmaturvallisuuteen kohdistuvia riskejä osana museon riskienhallinnan prosessia neljästi vuodessa talousarvioennusteen aikataulussa.

Olemme yhdessä HAM:in aloittaneet kanssa syksyllä 2025 yhteisen kokoelmakeskuksen kokoelmien evakuointi- ja pelastussuunnitelman laatimisen. Ensimmäiseksi tuotamme häiriötilanteiden toimintakortit. Kaupunginmuseo ei ole järjestelmällisesti kartoittanut kokoelmissa olevia haitallisia ja/tai vaarallisia objekteja, mutta kartoitus aikataulutetaan ja suunnitellaan osana kokoelmien evakuointi- ja pelastussuunnitelmaa. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan valmiussuunnitelmassa kulttuuriomaisuuden suojelu on kirjattu toimialan kriittiseksi tehtäväksi. Näitä suojelun edellyttämiä toimenpiteitä valmistellaan osana valmiussuunnittelua.

HAM HKM yhteisessä kokoelmakeskuksessa ja negatiivi- ja vedosarkistossa säilytettävillä kaupunginmuseon kokoelmilla on olosuhdesäädellyt säilytystilat. K3 kokoelmakeskuksessa ei ole olosuhteistusta. Kaikissa kokoelmasäilytystiloissa on paloilmoitin- ja/tai sammutusjärjestelmä.

Osana kokoelmaturvallisuuden riskienhallintaa kaupunginmuseolla on karanteenikäytännön, jonka tarkoituksena on estää objektin, lainan, rekvisiitan tai rekvisiittalainan kautta tuleva kontaminaatio eli estää tuhohyönteisten leviäminen niiden välityksellä.

Kaupunginmuseon kokoelmia ei ole vakuutettu, koska Helsingin kaupunki ei vakuuta omaisuuttaan, vaan vahinkojen ja riskien kattamiseen on käytössä Helsingin kaupungin vakuusrahasto. Kokoelmalainoissa lainaava museo vastaa lainattavien objektien vakuuttamisesta kaupunginmuseon ilmoittamasta vakuutusarvosta. Kun kaupunginmuseo vastaanottaa lainan, museo tekee kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosastolle vakuusrahastoilmoituksen lainanantajan ilmoittamalla vakuutusarvolla.

6.11. Lainat, deponoinnit ja kokoelmasiirrot

Helsingin kaupunginmuseo on sitoutunut Museopoliittisessa ohjelmassa[3] mainittuun ja TAKO-verkoston toiminnassa keskeisellä sijalla olevaan ajatukseen kokoelmien liikkuvuudesta, mikä toteutuu ensisijaisesti lainaamalla kokoelmaobjekteja muille ammatillisesti hoidetuille museoille näyttelyitä varten. Kokoelmalainat ovat mahdollisuus esitellä monipuolisia kokoelmiamme uusille yleisöille.

Kokoelmaobjekteja voidaan tapauskohtaisen harkinnan jälkeen lainata myös tieteellisiin, tutkimuksellisiin tai kasvatuksellisiin tarkoituksiin. Lainoja ei kuitenkaan myönnetä yksityisille henkilöille. Lainapyyntö esitetään aina sähköpostitse ja lainan myöntää intendentti. Lainat ovat aina määräaikaisia ja lainaustoiminta on maksullista. Lainaehdot ja -maksut löytyvät museon verkkosivuilta.

Kaupunginmuseo ei ota vastaan pitkäaikaisia lainoja eli deponointeja. Lista voimassa olevista deponoinneista löytyy museon tieostoista.

Emme myöskään pääsääntöisesti deponoi omia kokoelmiamme. Deponointien sijasta on useimmiten tarkoituksenmukaisempaa siirtää kokoelmaobjekti tai kokoelmanosa kokonaisuudessaan toisen organisaation hallintaan. Kokoelmasiirtojen syyt voivat olla monenlaisia ja liittyä esimerkiksi TAKO-tallennusvastuisiin. Kulttuuriomaisuuden palauttamiseen eli repatriaatioon liittyviä näkökulmia ei toistaiseksi ole tunnistettu kaupunginmuseon kokoelmissa.

Kaupunginmuseon lainaehdot

Kaupunginmuseon lainaehdot ja -maksut

---

3 Mahdollisuuksien museo - Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030

7. KOKOELMAPOLITIIKAN HYVÄKSYMINEN, JULKISUUS JA JATKOKEHITTÄMINEN

Kokoelmapolitiikka-asiakirja ylläpitää ja muodostaa yhteistä ymmärrystä kaupunginmuseon kokoelmatehtävästä ja sen toteuttamistavoista. Olemme laatineet sen linjaukset ja tavoitteet suhteessa kaupunginmuseon konseptiin Kerrotaan yhdessä Helsingin tarinat!

Museonjohtaja johtaa kokoelmapolitiikkaa yhdessä kulttuuriperintöyksikön päällikön ja intendenttien kanssa. Sitä täydentävät tiimien toimintasuunnitelmat. Prosessin ylläpitäminen on delegoitu kulttuuriperintöyksikön päällikölle. Kokoelmapolitiikan hyväksyy Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimialajohtaja.

Kokoelmapolitiikka reagoi toimintaympäristön muutoksiin. Seuraamme dokumentissa määriteltyjen toimenpiteiden toteutumista tutkijakokouksissa ja tiimipalavereissa, ja arvioimme koko dokumentin päivittämistarvetta seuraavan kerran vuonna 2030. Prosesseja ja liitteitä päivitetään tarpeen mukaan.

Kaupunginmuseon kokoelmapolitiikka on julkisesti saatavilla kaupunginmuseon verkkosivuilla samoin kuin englannin- ja ruotsinkieliset tiivistelmät.

Kokoelmapolitiikkatyöhön ovat osallistuneet

Kokoelmapolitiikkatyöstä vastasi vuosina 2025–2026 yhteistyössä kollegoiden kanssa työryhmä **Satu Alaja, Merilla Laitinen, Magnus Rask, Salla Rimpinen, Anne Salminen, Minna Sarantola-Weiss, Satu Savia, Tommi Uutela ja Jonina Vaahtolammi.**

Helsingin
kaupunginmuseo

Helsinki